

7. Perjantaina 19 päivänä huhtikuuta 1991

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Puhemiesneuvoston laatima luettelo lepäämässä olevista, vuoden 1991 valtiopäivillä vireille pantavista lakiehdotuksista

(14) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta (ns. säästölakien säätämisyjärjestys, HE 321/1990 vp) 107

2) Ed. Lahti-Nuuttilan ym. lakialoite n:o 5 laiksi lapsilisälain muuttamisesta 130

Pöydällepanoa varten esitellään:

3) Talousvaliokunnan mietintö n:o 1 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus Kiinan Kansantasavallan kanssa tehdyn tekstiilituotteiden kauppaa koskevan sopimuksen jatkamisen voimaansaattamisesta (A 1) 131

4) Talousvaliokunnan mietintö n:o 2 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus Sri Lankan kanssa tehdyn keskinäistä tekstiilikauppaa koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta (A 2). „

Puhetta johtaa puhemies Aho.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat R. Aho, Alaranta, Antvuori, Hassi, Kasurinen, Luhtanen, Mäki-Hakola, Pesälä,

Ranta, Rauramo, Riihijärvi, Rönholm ja Varpasuo.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Antvuori.

S. _____

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Mäki-Hakola, virka-tehtävien vuoksi ed. Kasurinen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat R. Aho, Alaranta, Luhtanen, Pesälä, M. Pietikäinen, Ranta, Rauramo, Riihijärvi, Rönholm ja Varpasuo.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Puhemiesneuvoston laatima luettelo lepäämässä olevista, vuoden 1991 valtiopäivillä vireille pantavista lakiehdotuksista

Valiokuntaan lähettäminen

Esitellään luettelon 14) kohdassa mainittu asia:

Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta (ns. säästölakien säätämisyjärjestys, HE 321/1990 vp)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, ja ehdottaa lisäksi aikaisempaa ehdotustaan tarkistaen, että perustuslakivaliokunnan tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnalta.

Keskustelu jatkuu:

Oikeusministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Kaikki valtiovarainministerit ovat puoluekannastaan riippumatta ajaneet voimakkaasti ajatusta säästölakien säätämisen helpottamisesta. Niin myös nykyinen valtiovarainministeri piti tärkeänä, että valtion menojen karsimisesta voitaisiin päättää enemmistöpäätöksellä. Näin tulisi käytännössäkin mahdolliseksi budjetin tasapainottaminen säästötoimilla, turvautumatta esimerkiksi verojen korottamiseen. Tällä kertaa säästölakihanketta on pidetty erityisen kiireellisenä uhkaavilta näyttäneiden ja jo uhkaaviksi osoittautuneiden taloudellisten suhdannenäkymien vuoksi.

Arvoisa puhemies! Valtiopäiväjärjestyksen määräenemmistösäännöksillä on kuitenkin huomattavasti laajempi yhteiskunnallinen ulottuvuutensa. Itsekin oikeusministerinä ja sosiaalisesti ajattelevana demokraattina näen säästölakihankkeen paljon laajemmasta näkökulmasta kuin keinona tasapainottaa budjettia ja selviytyä kunnialla nykyisestä laskusuhdanteesta.

Demokratian perusta on kansalaisten yhdenvertaisuus, jolla perusteella myös kansan vaaleilla valitsemat edustajat ovat yhdenvertaisia. Vapailla vaaleilla valitun parlamentin enemmistö saa päättää politiikan suunnan, kunnes uusilla vapailla vaaleilla valittu uusi enemmistö astuu tilalle. Näin ovat ajatelleet suuret filosofit, ja näin ajatellaan yleensä muuallakin Euroopassa. Suomessa ei tätä aina näy ymmärretyn.

Eräänlainen kansallinen tai kansainvälinenkin huippu saavutettiin meillä Suomen eduskunnassa opposition puheenvuoroissa säästölakien säätämistäjärjestyshankkeesta. Näissä puheissa näytti demokratian päätuntemerkiksi tulevan, ettei enemmistö saa päättää asioista. Enemmistöperiaatteen toteuttaminen valtion säästötoimista päätettäessä tuntui silloisesta oppositiosta lähes diktatuurin perustamiselta. Vihreät tosin kannattivat maltillisesti esitystä. Muun opposition mielestä lakisääteisiä menoja tulisi vastaisuudessaakin vähentää vain, jos oppositio siihen suostuu. Oppositiota ei silloin saanut myötämieleksi edes se, että hallituksen esityksessä toimeentulon perusturvan leikkaaminen on suljettu säästölakien ulkopuolelle ja että tulkitsijana toimii itse eduskunnan perustuslakivaliokunta. Näin mielestäni oltiin antamassa suurelle joukolle sosiaalisia perusoikeuksia aikaisempaa parempi perustuslaillinen erityisasema.

Säästölakien säätämistäjärjestyksen muuttami-

nen enemmistöperiaatteen mukaisesti olisi kuitenkin ja tietenkin vain osittaisuudistus. Enemmistöperiaate on Suomessa toteutettu ylipäättänikin heikomminkin kuin muissa kansanvaltaisissa maissa. Haluan muistuttaa arvoisia kansanedustajia siitä, että lakiehdotusten yleistä lepäämäänjättämismahdollisuutta ei tunneta missään muualla. Meille se tuli Venäjän vallan aikana vuonna 1906. Silloin se oli myönnytys säätyjakoa kannattaneille konservatiiveille, jotka pelkäsivät yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta. Mutta haluan kysyä: Mitä pelkäävät nykyajan konservatiivit?

Lepäämäänjättämissäännöstö oli suomalainen erikoisuus jo siis puoli vuosisataa sitten. Yhtenäistyvissä Euroopassa se näyttää entistä erikoisemmalta. Kun muut maat voivat joustavasti sopeuttaa lainsäädäntöään uusien tilanteiden mukaisesti, Suomessa vähemmistö voi äänestää lakiehdotukset lepäämään. Demokratian näkökulmasta olisi luontevaa purkaa lepäämäänjättämissäännöstö kokonaisuudessaan. Se on ollutkin tavoitteenani, kun oikeusministerinä asetin toimikunnan tutkimaan lakien lepäämäänjättämistä. Toimikunnan ensimmäisen välimietinnön pohjalta laadittiin hallituksen esitys säästölakien säätämisen helpottamisesta. Sama toimikunta esittää vuoden loppuun mennessä ehdotuksen lepäämäänjättämissäännöstöstä kokonaisuudessaan, jos uusi oikeusministeri sallii työn jatkuvan.

Nykyisin vielä vallassa oleva hallitus on hyväksynyt säästölakiesityksen antaessaan sen osauudistusluonteen. Niiden poliittisen rehellisyyden ja kunnian, jotka olivat ja ovat tässä hallituksessa, ei uskoisi kestävänsä sanansa syömistä. Tässä sanansa pitämisessä niitä auttaneekin, että myös ehdotettava valtiopäiväjärjestyksen muutos on oleva määräaikainen.

Arvoisa puhemies! Enemmistöperiaattele voidaan asettaa kuitenkin yksi ehto. Poliitiikan suunnasta päättää enemmistö, mutta vähemmistön perusoikeuksia on enemmistönkin kunnioitettava.

Oikeusministeriössä valmistellaan myös perusoikeusuudistusta, jossa on tarkoitus saattaa Hallitusmuodon perusoikeussäännökset vastamaan korkeinta kansainvälistä tasoa. Perusoikeusuudistus voinee omalta osaltaan poistaa myös enemmistöperiaatteen toteuttamiseen liittyviä pelkoja. Olen pyrkinyt siihen, että perusoikeuksiksi nostettaisiin myös perustuslaista nykyisin lähes täysin puuttuvat sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet. Sosiaalisten oikeuksien suojaamisen tarve on otettu jo säästölaki-

hankkeessakin huomioon. Säästölakien säätämistäjärjestykseen sisältyvä toimeentulon perusturvan suojalauseke on mielestäni valtiosääntöhistoriallisestikin merkittävä avaus sosiaalisille perusoikeuksille. Säästölakien säätämistäjärjestyksen muuttaminen liittyy näin valtiosääntömme laajaan kehittämiseen ja nykyaikaistamiseen.

Säästölakihanke on, kuten totesin, tarkoitettu olemaan voimassa vain määräajan siihen asti, kunnes lepäämäänjättämissäännösten ja myös perusoikeuksien kokonaisuudistus saadaan valmiiksi. Se on mielestäni kaikella kohtuudella harkiten mahdollista tehdä tämän eduskunnan toimikauden aikana.

Herra puhemies! Eduskuntavaaleissa säästölakihankkeen päävastustaja Suomen keskusta sai vaalivoiton. Tulee olemaan hyvin mielenkiintoista nähdä, onko vaalivoitto muuttanut keskustapuolueen kannan. Ennen vaaleja olleessa eduskunnassa keskustapuolue vannoi, ettei se voi olla lakiesityksen hyväksymisen takana.

Omalta osaltani totean, että sosialidemokratien vaalitappio ei ole vienyt minulta uskoa demokratiaan. Vaikka olen erittäin huolissani kaavailun uuden hallituskokoonpanon suhteesta hyvinvointiyhteiskuntaan ja sen palveluihin, kannatan edelleen enemmistöperiaatteen toteuttamista ja lepäämäänjättämissäännösten kumoamista. Kannatan myös edelleen säästölakihanketta välivaiheena ja osana laajempaa pyrkimystä kohti eurooppalaista enemmistödemokratiaa ja nykyaikaista valtiosääntöä.

Herra puhemies! Kuten jo totesin puheeni aikaisemmassa vaiheessa, mielestäni on kunniasaati kiinni pitämistä, että nyt vielä hallituksessa olevien kansallisen kokoomuksen ja ruotsalaisen kansanpuolueen mielipiteet pysyvät myös tulevaisuudessa samoina kuin ne ovat olleet tätä hallituksen hanketta tehtäessä. Mielenkiintoista on kuulla, mikä on keskustapuolueen kanta tänään. Keskustapuolue on aikaisemmin alleviivannut opposition merkitystä. Nyt sillä on erinomainen tilaisuus vakuuttaa myös tulevaa oppositiota siitä, mikä on keskustapuolueen kanta sekä säästölakiesityksen sinänsä että sen osuuteen laajempana valtiosäännön demokratisoimishankkeena.

Ed. Zyskowiec (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pidän erittäin myönteisenä, että oikeusministeri Halonen ilmoitti, näin ymmärrän, sosialidemokraattisen eduskuntaryhmänkin puolesta, että he tulevat tukemaan lepäämässä ollutta esitystä säästölakien säätämistä-

järjestyksen helpottamiseksi. Kun on ollut tilaisuus hallitusneuvotteluissa saada vielä syventävää tietoa Suomen kansantalouden ja valtiontalouden tilasta, on entistä vakuuttuneempi siitä, että kaikki ne keinot tulee käyttää, jotka tekevät säästölakien säätämisen helpommaksi. Me tarvitsemme tässä maassa säästölakeja, se on aivan selvä. Jos säästölakien säätämistäjärjestystä voidaan esillä olevan esityksen mukaisesti helpottaa, niiden aikaansaaminen on huomattavasti mahdollisempaa.

Kun ministeri Halonen sanoi, että hän on huolissaan tulevan hallituksen suhteesta hyvinvointiyhteiskuntaan ja sen palveluihin, haluan tässä suhteessa ministeriä rauhoittaa: Ei ole mitään erityistä syytä olla tuosta asiasta huolissaan.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En puutu siihen perustaan, josta ministeri Halonen puhui mainitessaan, että on laajempi valmistelu käynnissä valtiosäännön lepäämäänjättämissäännösten muuttamisesta jne., vaan kiinnitän erityisesti huomion siihen, mistä nyt on kysymys, eli siis sellaisesta muutoksesta, jolla valtion menoja ilmoitetaan säästettävän tämän perustuslain muutoksen seurauksena. Mielestäni hallituksen perustelu, että Suomessa julkisten menojen kasvu on ollut niin voimakas, että niitä pitää säästää, ei ole kestävä. Tulen myöhemmin puheenvuorossani puuttumaan tähän näkökohtaan tarkemmin.

Kun viime eduskunnan helmikuun istunnossa kannatin ed. S-L. Anttilan hylkäys ehdotusta, niin toivon, että voisimme tälläkin kerralla, kun asia tulee lopulliseen käsittelyyn, olla samalla puolella, mutta ed. Anttila on pyytänyt puheenvuoron ja ehkä kertoo mielipiteensä.

Erityisesti tässä yhteydessä viitataan siihen, että kysymys on määräaikaisesta perustuslain muuttamisesta. Suomen valtiosääntöhistoriassa tunnetaan yksi ainoa tapaus, jolloin määräaikaisesti on perustuslakia muutettu. Tämäkin kertoo jotakin siitä, että aika oudonlaisesta muutoksesta on kysymys.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Halonen totesi, että enemmistö ei saisi päättää. Kysymys on siitä, että tämä uudistus, valtiopäiväjärjestyksen muuttaminen, jolla mahdollistettaisiin säästö- päätösten tekeminen, syntyi nyt vielä istuvan hallituksen toimesta siitä yksinkertaisesta syystä, että hallitus ei taipunut neuvottelemaan kertaa-

kaan opposition kanssa, vaan päinvastoin lähti löytämään keinoja, joilla voitaisiin vähemmistöä ja oppositiota kuulematta tehdä ratkaisuja.

Minusta keskustan nykyinen puheenjohtaja aivan oikein on korostanut sitä, että muodostettavana oleva hallitus, mikäli siitä jotain syntyy ja toivottavasti syntyy, tulee käymään neuvotteluja eduskunnassa olevan opposition kanssa. Minusta tämä on kestävä lähtökohta. Meidän pitää yhdessä nyt, kun ollaan vaikeassa tilanteessa, rakentaa ja tehdä päätöksiä. Siinä sinipuna teki perusvirheen syrjäyttäen ja sivuuttaen täysin opposition aivan samalla tavalla ylimielisesti suhtautuen myös kansaan.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusministeri Halonen sanoi, että oppositio vastusti esitystä sen takia, ettemme hyväksyisi enemmistöpäätöksiä. Hallituksen esityksen perusteluista löytyy ainakin kaksi kohtaa, jotka kertovat, minkä takia me vastustimme tätä.

Ensinnäkin perusteluissa todetaan, että suoja vähemmistölle voidaan tehokkaammin toteuttaa perusoikeussäännöksillä kuten muissa Suomeen verrattavissa maissa on tehty. Kehittynyt perusoikeussäännöstö suojaa vähemmistöä paremmin kuin lepäämäänjättämissäännöstö, jonka hidastamisvaikutus kohdistuu erittelemättä sekä yksilön oikeuksia lisääviin että niitä rajoittaviin uudistushankkeisiin. Tässä on yksi syy, minkä takia me vastustamme tätä. Me näemme, että tätä ei pitäisi irrottaa perusoikeusuudistuksesta ja että tehokkain tapa olisi perusoikeuksiin kirjata myös sosiaaliset, sivistykselliset oikeudet, joloin voitaisiin todellakin lepäämäänjättämissäännökset kokonaan poistaa.

Toinen seikka, jonka vuoksi tätä vastustimme, on se, ja tämäkin todetaan hallituksen esityksen perusteluina, että tästä aiheutuu se epäsuotava lopputulos, että sosiaaliturvan heikentäminen tulisi sen kehittämistä helpommaksi. Näinhän tässä käy.

Siinä on jo kaksi aivan riittävää ja painavaa syytä vastustaa tätä lakia edelleenkin niin kuin teimme jo edellisen eduskunnan aikana.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Halonen tulkitsee edellisen eduskunnan opposition kannottoja varsin vapaamielisesti väittämällä, että vastustimme näitä, koska vastustamme demokratiaa. Vastustimme näitä nimenomaan sen takia, että puolustamme demokratiaa.

Ministeri Halonen oli myös erittäin epäjohdonmukainen puolustaessaan tätä hallituksen esitystä ja vedotessaan siihen, että perustuslakiin tulisi saada perusoikeuksia turvaavat säännökset. Juuri näin tulisi tapahtua, mutta näin ei, ministeri Halonen, vielä ole. Sen vuoksi ei ole mitään suoja perusoikeuksille.

Ministeri Halonen sanoi, että perustuslakivaliokunta tulkitsee tätä säännöstä ja hän ihmettelee, että eduskunta ei luota perustuslakivaliokuntaan. Valitettavasti me olemme joutuneet monessa yhteydessä toteamaan, että perustuslakivaliokunta on ollut hallituksen etäispääte ja noudattanut hallituksen tahtoa.

Viimeisenä näkökohtana ministerin puheenvuoron johdosta haluaisin tuoda esille sen, että sosiaalivaliokunnassa ministerin puoluetoverit sosialidemokraatit olivat erittäin huolestuneita siitä, miten tätä lakia tullaan tulkitsemaan, ja erityisesti he kantoivat huolta peruspalveluista ja niiden suojaamisesta, mitä ehdotettu säädös ei välttämättä ollenkaan tee. Tässä olisi kyllä juuri sosialidemokraateilla kannan tarkistamisen paikka.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri syyllistyi juridiseen sairasteluun ja sivuutti oleellisen eli sen, että nyt avataan tietä sosiaalivaltion purkamiselle ja purkamisen helpottamiselle. Tämän te sivuutitte. Te olette vastuuttomia, jos te annatte patamustalle porvarihallitukselle aseet ohi opposition leikata lakisääteisiä menoja. Vastuuta pitää kantaa sekä hallituksessa että oppositiossa pienituloisista ihmisistä, ja nyt te hylkääte vastuun.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Halonen puhui oikeusministerin roolissa, ja siltä osin voin yhtyä hänen toiveeseensa, että kansalaisten sivistykselliset, taloudelliset ja sosiaaliset oikeudet pikaisesti kirjataan perustuslakeihin. Hän kuitenkin ilmeisesti puhui myös sosialidemokraattisena kansanedustajana, ja siltä osin en voi yhtyä hänen ajatukseensa, että hän olisi sosiaalisesti ajatteleva demokraatti. Hänen puheensa eivät ainakaan todista neet sitä.

Kun hän vetosi nykyisiin hallituspuolueihin mm. kunniasta kiinnipitämisellä, sanan syömissen pelottelulla, niin toteaisin ed. Haloselle esimerkiksi sosialidemokraattisen puolueen lupauksista vaalikampanjassa kannattajilleen ja yleensä suomalaisille: he ovat perusturvallisuuden ja peruspalvelujen puolustamisen puolue

eikä niiden heikentämisen. Nyt te nimenomaan olette edistämässä perusturvan ja perusturvallisuuden, peruspalvelujen, heikentämisen mahdollisuutta. Siltä osin ihmettelen sosialidemokraattien kantaa.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun tätä lakia viimeksi käsiteltiin viime helmikuussa täysistunnossa, se viisituntinen keskustelu osoitti sen, että tämä laki joutaisi romukoppaan siitä syystä, että se on erittäin lyhyellä aikataululla valmisteltu ja sen tarkoituksiperät ovat hyvin hämärät.

Kun esimerkiksi sosiaalivaliokunnassa silloin kyselin sen perään, voidaanko lapsilisät, jotka ovat tulevalle syksyille hyväksytyt, jäädyttää tai siirtää, siihen ei antanut kukaan vastausta. Samoin kun kysyin, mikä on lakisääteinen perusturva, joka on kirjattu lain pykälään, ei löytynyt vastausta, vaan perustelut olivat sellaiset, että tulevan eduskunnan perustuslakivaliokunta tulkitsee asiaa eli on tulkintakysymys, mitä nykyisen eduskunnan perustuslakivaliokunta tulkitsee, kun säästölait tulevat tänne.

Tämähän käytännössä voi johtaa siihen, jos täällä yksinkertaisella enemmistöllä voidaan säästölakeja viedä lävitse, että totta kai siitä vähävarainen, keskituloinen kansanosaa kärsii kaikkein eniten. Tämä on se tahto, mitä nyt ajetaan lävitse. Kun tästä asiasta on kentällä ihmisten kanssa puhunut, sosialidemokraatit eivät hyväksy kentällä tätä ajatusta. Ihmetellä täytyy, jos he täällä hyväksyvät. Sen vuoksi, arvoisa puhemies, minä varoittaisin uusia kansanedustajia siitä, etteivät he alistuisi täällä tulevaan painostukseen, kun tätä lakia käsitellään.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astalalle, Tennilälle ja Leppäselälle: Kyllähän ihmisten perusturva ja sosiaalivaltio ja yhteinen sektori ovat nimenomaan poliittisen tahdon kysymyksiä eivätkä mikään valtiosääntötekninen kysymys. Niitä poliittisella tahdolla puolustetaan eikä millään valtiosääntöjuridiikalla.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän oppositiolinjan yksi tärkeä ulottuvuus on olla johdonmukainen. Sen takia me johdonmukaisesti tuemme säästölakeja osana suurempaa kokonaisuutta, niin kuin oikeusministeri Tarja Halonen sanoi. Tässä nimenomaan perusteena on parlamentaarinen ulottuvuus ja Suomen politiikkaan välttämättömien ja selkeiden valta- ja

vastuusuhteiden aikaansaaminen. Nyt sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on sitä mieltä, että tämä asia lähtee rauhallisessa tahdissa valiokuntaan, jossa sitä edelleen käsitellään. Siellä me kannatamme tätä.

On mielenkiintoista tarkkailla käsittelyn aikana, tuleeko hallitusohjelmaan maininta perusoikeusuudistuksen käynnistämisestä. Ja mikä kaikkein tärkeintä — ed. Zyskowiczin sinisiä silmiä epäilisin — minä pelkään, että keskustapuolueen talouspoliittisten taustapirujen kaavailemat julkisen sektorin leikkaukset, asumistuen leikkaukset, vyönkiristykset ja tuleviin eläkkeisiin puuttumiset realisoituvat hallitusohjelmassa ja käytännön politiikassa. Totta kai sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tulee harkitsemaan kantansa tarkistamista, jos todellakin ne talouspolitiikan kaavailemat uhkat, mitkä ovat nyt ilmassa, toteutuvat. Silloin voimme harkita myös linjanmuutosta, mutta tässä vaiheessa tuemme ilman muuta näiden lakien säätämistä.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! (Ed. Stenius-Kaukonen: Onko ministerillä ja varapuheenjohtajalla eri linja?) — Kyllä varapuheenjohtajalla ja ministerillä, lyhyesti sanottuna edustajilla Jaakonsaari ja Halonen, on nyt ihan sama linja.

Mutta on erittäin mielenkiintoista havaita se, että vasemmistoliiton kansanedustajille näyttää edelleenkin nimenmuutoksesta huolimatta olevan hyvin vaikeaa omaksua demokratian ensimmäistä periaatetta, ja se on se, että enemmistö voi päättää asioista. Vaikka itse olen varmasti hyvinvointiyhteiskunnan ja sen palvelujen puolustaja, minun mielestäni on ehdottoman tärkeää sanoa se seikka, että demokraattisesti valittu enemmistöllä ja siihen nojautuvalla hallituksella on oikeus ajaa sitä politiikkaa, mitä he haluavat.

Mutta teidän ei tule odottaa, että me myöskään liian sinisilmäisesti olisimme tukemassa vain katteettomia lupauksia. Tältä osin minun mielestäni on erinomaisen hyvä asia, että tälle valtiopäiväjärjestyksen muutokselle on nimenomaisesti määräaika, ja toisekseen se, että se alkujaan jo tässä hallituksessa on sidottu osaksi suurempaa valtiosääntökokonaisuutta, koska nimenomaan se on tavoitteena: perusoikeusuudistus ja tätä kautta ihmisten taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen.

Mutta toisaalta arvoisan vasemmistoliiton edustajille pitää sanoa, että pitää tehdä myös

osauudistuksia järkevästi tulevaisuuteen sitoen eikä niin, että odottaa sen tulevaisuudessa tulevan vallankumouksen tapahtumista, jonka yhteydessä kaikki hyvä on mahdollista.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Valtiosääntöuudistus täytyy todella kytkeä siihen käsitykseen, mikä meillä on suomalaisesta demokratiasista. Samaa alleviivasin viime tiistain istunnossa, jossa oli kysymyksessä mm. presidentin vaalitaavan uudistaminen.

Kun mielestäni kansalaisyhteiskunnassa ihmisillä pitää olla aidot ja todelliset valinnan mahdollisuudet, niin tätä demokratiakäsitystä vasten minusta on myöskin päivänselvä asia, että lepäämäänjättämisinstituutio sellaisena kuin se meidän valtiosäännössämme on koko itsenäisyyden ajan ollut on aikansa elänyt. Siitä merkittävintä terä onkin jo mennyt pois sen johdosta, että lakeja ei enää voida jättää lepäämään yli vaalien vaan ainoastaan seuraaville valtiopäiville.

Monet ongelmat, joista menneessäkin eduskuntavaalikeskustelussa käytiin hyvinkin kriittistä keskustelua, selittyvät juuri lepäämäänjättämisinstituutiolla. Esimerkiksi kansalaiset ovat ihmetelleet sitä, miksi maatalouden ylituotannolle ja rakenteellisille ongelmille ei ole tehty yhtään mitään. Ei ole voitu tehdä juuri siitä syystä, että 67 kansanedustajaa on voinut estää rakenteisiin menevien muutosten aikaansaamisen.

Täällä on vastikään tiistaina käyty keskustelua mm. pellonraivauslaista, jonka oppositio äänesti yli vaalien. Jälleen kerran lykättiin eräitä toimenpiteitä, jotka olisivat olleet välttämättömiä sillä tiellä, jolla suomalaiset elintarvikkeet olisivat halvempia ja maatalouden ylituotantoon ja muuhunkin liialliseen tukemiseen liittyvät monimutkaiset rakennelmat olisi voitu purkaa. Sitä tietä ei voitu jatkaa, vaan jälleen kerran se saatettiin estää.

Myös asumisen kohdalta kansalaiset kysyvät, miksi asumisessa ei tehdä yhtään mitään. Juuri jälleen kerran nähtiin, että tiistaina oli lepäämään jätetty opposition toimesta maapaketteihin olennaisesti kuuluva laki, jolla asumisen hintaa olisi voitu maassa vähentää. Eihän ongelmana monestikaan, ei edes pääkaupunkiseudulla, ole se, ettei asuntoja olisi rakennettu. Ongelmana on vain se, että ihmisillä ei ole varaa ostaa niitä. Maapaketilla, lunastuslailla, olisi voitu vaikuttaa hintaan, maan ansioton arvonnousu olisi voitu leikata ja näin olisi

voitu tarjota kohtuuhintaisia omistusasuntoja markkinoille ja samalla myös varmistaa se, että yhteiskunnan tukemaa vuokra-asuntotuotantoa voidaan tehdä myös kohtuuhintaisesti.

Näillä kahdella esimerkillä haluan vain tähdentää sitä, että monet yhteiskunnalliset ongelmat, joihin kansalaiset ovat kertakaikkisesti tympääntyneet ja kyllästyneet ja joiden vuoksi he joko jättivät viime vaaleissa äänestämättä tai olivat sitä mieltä, että ongelmat lähtivät liikkeelle nimenomaan hallituspohjasta, itse asiassa selittyvät aika pitkälti suomalaisen poliittisen järjestelmän rakenteesta ja nimenomaan lepäämäänjättämisinstituutiosta. Se tietysti pakottaa meidän siihen, että meidän on aikaansaattava hyvin isoja ja laajoja enemmistöjä, jotta joitakin merkittäviä uudistuksia voitaisiin viedä eteenpäin. Tämä hämärtää valintoja, joita kansalaisilla on mahdollisuus tehdä.

Jos me haluamme sellaista yhteiskuntaa, jossa kansalaiset tietävät, mitä heidän vaaleissa antamansa ääni vaikuttaa, meidän on ehdottomasti päästävä eroon lepäämäänjättämisinstituutiosta. Se onkin ollut se syy, jonka vuoksi sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on ottanut myönteisen kannan nyt tähän nk. säästölakiesitykseen. Tavoitteenamme on koko lepäämäänjättämisinstituutiosta luopuminen, mutta ei suinkaan siten, ettei se olisi yhteydessä laajempaan valtiosäännön uudistamiseen. Sehän on yksi olennainen osa, tämä lepäämään jättäminen, valtiosääntöömme. Olemme koko ajan alleviivanneet sitä, mihin jo edelliset sosialidemokraattiset puheenvuoronkäyttäjät viittasivat, että hallitusmuoto tarvitsee taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien kirjaamisen, josta työ on vireillä, samoin kuin tarvitaan muitakin hallitusmuodon modernisoimiseen tähtääviä uudistuksia, ja nämä on kytketty tähän kyseiseen säästölakiesitykseen siten, että ehdotus on määräaikainen.

Nyt tästä kokonaisuudesta on kysymys, kun asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan. Se ratkaisee sen, minkä kannan sosialidemokraatit lopullisesti ottavat. Todellakaan, olen aivan samaa mieltä kuin aiemmat sosialidemokraattiset puheenvuoronkäyttäjät, ei voi ajatella, että luottaisimme siihen tahtoon tai tahdonilmaisuun, joka edellisessä hallituksessa on ollut, että säästölakiesitys kytkeytyy koko lepäämäänjättämisinstituutiosta luopumiseen ja kansalaisten perusoikeuksien kirjaamiseen hallitusmuotoon. Kyllä asia on niin suuri ja merkittävä koko suomalaisen poliittisen kulttuurin ja koko yh-

teiskunnan kannalta, että tämän kaltaisten asioiden täytyy olla selvästi näkyvissä hallitusohjelmassa. Tulevan hallituksen täytyy sitoutua viemään uudistusta eteenpäin, jonka osana säästölakiesitys eduskunnassa on nyt mahdollista aikaansaada.

Kokoomuksen piirissä arveltiin, että kysymistä lepäämäänjättämisinstituutiosta luopumiseen saattaa tapahtua. Nyt sen kysymisen täytyy todella näkyä hallitusohjelmassa kokoomuksen ilmaisemana poliittisena tahtona. Jotta kysyminen kävisi mahdollisimman nopeasti ja jouhevasti, haluaisin muistuttaa mieleen myös sen, että erityisesti yhdentyvä Eurooppa edellyttää, että meillä on ripeä lainsäädäntöprosessi. Sen vuoksi lepäämäänjättämisinstituutio on meille suorastaan taakkana, mikäli haluamme pysyä yhdentyvän Euroopan lainsäädännön vauhdissa mukana. Tämä ehkä on argumentti, joka painaa kovasti, kun kokoomus arvioi sitä, voiko se olla viemässä eteenpäin säästölakiesitystä ja sitä kautta siihen kytkettyä lepäämäänjättämisinstituutiosta luopumista ja perusoi-keuksien kirjaamista hallitusmuotoon. Tämä lienee niitä argumentteja, jotka saattavat painaa myös keskustan arvioidessa nyt uudelleen kaantaansa.

Säästölakiesitys on ollut perusteltua viedä eteenpäin erillisenä sen vuoksi, että julkisessa taloudessa on paljon ongelmia, joita pitää voida ratkoa talouspolitiikan välinein. Onhan niin, että finanssipolitiikalla on entistä suurempi merkitys tulopolitiikan ohella silloin, kun katsotaan, mitä keinoja talouspolitiikassa on käytettävissä. Sen vuoksi on säästölakiesitys annettu, jotta voidaan tehdä säästöjä julkisessa taloudessa, mm. maatalouden vientituessa, hävittäjähan-kinnoissa jnp. (Ed. Tennilä: Ja kuntien sosiaalipalveluissa! — Ed. Laine: Hävittäjistä päätetään yksinkertaisella enemmistöllä!)

Mutta kun vasemmistoliiton taholta väitetään, että kysymys on sosiaalivaltion purkamisesta (Ed. Tennilä: Niinhän se on!) ja erityisesti sosialidemokraatit olisivat tätä lähteneet ajamaan, (Ed. Tennilä: Hyväksyvät sen!) vasemmistoliitto on täysin väärässä sen vuoksi, että sosialidemokraatit ovat erityisesti vaatineet ja olemme itse asiassa saaneet sen myös läpi, että kyseisessä säästölakiesityksessä on tärkeä reunaehto, ja se reunaehto on se, että kuitenkin näillä säästötoimilla ei voida heikentää kansalaisten perusturvaa.

Perusturva on valitettavasti tulkinnanvarainen kysymys johtuen siitä, että selvää poliittista

yhteistä tahtoa tai näkemystä siitä, mitä kaikkea kuuluu perusturvan piiriin, ei ole vielä voitu muotoilla. Mutta se sama poliittinen tahtohan tietysti muotoilee perusturvan käsitteen kuin muutenkin sosiaalivaltion kehittämisen, eikä sitä todellakaan voi millään juridisella knoppologialla ratkaista.

Jos katsotaan tosiaankin näitä lepäämään jätettyjä lakeja, niin valitettavasti niissä ei ole montakaan kertaa ollut kysymys sosiaalietuuksien kasvattamisesta tai parantamisesta, ei pelonraivauslailla ollut sen kanssa mitään tekemistä, ei myöskään poliisihallinnolla, paikallishallinnolla ja niillä esityksillä, jotka viime eduskunta on jättänyt lepäämään yli näiden vaalien.

Minun mielestäni on siis lioittelua sanoa, että säästölait merkitsisivät ehdottomasti ja välittömästi sosiaalivaltion purkamista, joskin on sanottava, että kyllä se on mahdollista, mikäli sellainen poliittinen enemmistö tästä maasta löytyy, joka haluaa näin tehdä. Silloin on kunnioitettava kansalaisten valintoja. Kansalaiset ovat halunneet sellaisen poliittisen enemmistön tekemään tällaisia ratkaisuja. (Ed. Tennilä: Eivät varmasti ole halunneet!) — Niin, lopuksi, kun vasemmistoliiton puolelta niin kovasti tulee neuvoja siitä, miten puheenvuoro pitäisi käyttää, haluan vain alleviivata edelleen sitä, että kysymys on demokratiakäsityksestä. Jos demokratiakäsityksessä lähdetään siitä, että kansalaiset valitsevat vaaleissa, tekevät avoimia todellisia valintoja, silloin täytyy myös hyväksyä se, että kansalaiset tekevät sellaisia valintoja, jotka vasemmistonkin mielestä voivat olla huonoja ja jotka saattavat johtaa sosiaalivaltion purkamiseen, (Ed. Tennilä: Pitäisikö sitä puoltaa?) mutta ehkäpä sitten vaaleissa todella voi olla kysymys todellisista kamppailukysymyksistä, ja silloin ehkä myös nukkuvien puolue jää pienemmäksi ja silloin ehkä myös ne ääsiyskysymykset kuten mm. maatalouden ja asumisen ongelmat, jotka ovat todella olleet kiinni lepäämäänjättämisinstituutiosta, voidaan ratkaista.

Kyllä sosialidemokraattinen puolue on valmis käymään poliittista kamppailua, eikä se tarvitse sen tueksi ikuisia valtiosäännön knoppologeja, jotka estävät poliittisen enemmistön tahdonmuodostuksen. Mutta kuten sanottu, kysymys on kokonaisuudesta. Jos säästölait irrotetaan tästä kokonaisuudesta, emme mekään toki silloin ole tämän ehdotuksen takana, ja luulisin, että se tuli jo selväksi ministeri Halosen ja ed. Jaakonsaaren puheenvuoroista.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli erittäin hyvä, että ed. Alho tunnusti täällä, että lakisääteinen sosiaaliturva on tarkentamaton. Sitä me pelkäämme ja sen takia me vastustamme tätä. Sitä yritettiin niin sosiaalivaliokunnassa kuin perustuslakivaliokunnassa selvityttää ja myös täällä salissa viisituntisessa keskustelussa. On aivan selvää, että siihen ei voi luottaa, että tuleva hallitus antaa tulkinnanvaraisia esityksiä, jotka voivat leikata ihmisten eläkkeitä, lapsilisiä jne.

Kun ed. Alho kiinnitti huomiota asuntotonttimaan hankintaan, meillä on muutamia kuntia tässä maassa, joille se ei ole ongelma, kun ne käyttävät lakisääteistä oikeuttaan. Se ei myöskään ole ongelma Helsingissä, mikäli Helsingissä halutaan käyttää sitä oikeutta, mikä lainsäädännössä on suotu kunnalle. Mutta sitä oikeutta ei haluta käyttää.

Samoin asuntojen hintakysymys, mikäli eduskunta haluaa tuottaa halpoja, edullisia asuntoja ihmisille ja haluaa myös kiinnittää huomiota niiden hintoihin, niin tässä maassa ei tarvitse ylihintoja maksaa kenenkään, joka ei sitä halua, mutta se on eduskunnan tahto. Nythän asuntotuotanto ja asuntojen hinnat ovat olleet pankkien ja muutamien suurfirmojen hallinnassa ja eduskunta on tavallaan siunannut sen. Ei ole haluttu puuttua hintakysymykseen. Mutta jos täällä säädetään laki, mihin hintaan ihmisille tuotetaan mm. vuokra-asuntoja, alle 5 000 markkaa neliöltä, johon hintaan tuottavat monet firmat tällä hetkelläkin uutta asuntotuotantoa, niin ei se minusta ole ongelma, vaan tästä on tehty ongelma.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Halonen käyttämässään ensimmäisessä puheenvuorossa sanoi, näin ymmärsin, tukevasa käsillä olevaa hallituksen esitystä ja korosti sosialidemokraattien johdonmukaisuutta, sitä, että he tukivat tätä esitystä jo edellisessä eduskunnassa.

Ed. Jaakonsaari tämän jälkeen puheenvuorossaan mielestäni asetti jo huomattavan paljon enemmän ehtoja tämän esityksen tukemiselle ja myös sanoi selvästi sen, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä saattaa joutua harkitsemaan uudelleen suhtautumistaan esillä olevaan

esitykseen. Sen jälkeen ed. Alho käytti puheenvuoron, jossa hän sanoi olevansa molempien kanssa samaa mieltä.

Kun olen kuunnellut tätä keskustelua ja kun vasemmistoliitto ilmeisesti jatkaa sosialidemokraattien grillaamista tällä asialla, niin kyllä minusta rupeaa näyttämään siltä, että sosialidemokraatit eivät tule tukemaan käsillä olevaa esitystä siinä vaiheessa, kun siitä lopullisesti tässä salissa päätetään.

Jos he eivät tue tätä säästölakien säätämisyjärjestyksen helpottamista, niin vielä vähemmän on syytä uskoa, kuten keskustan piirissä näköjään uskotaan, että sosialidemokraatit tukisivat varsinaisia säästölakiesityksiä tässä eduskunnassa. Näin ollen ainoa tapa, jolla tämä erittäin tärkeä uudistus saataisiin täällä läpi, eikä silloin sekään riittäisi, mutta niin sitä voisi yrittää, on se, että edellisen eduskunnan aikainen keskustaloppositio lähtisi tätä hanketta tukemaan, toisin kuin ed. Anttila puheenvuorossaan antoi ymmärtää.

Kyllä minä vetoaisin pessimismistäni huolimatta nyt sosialidemokraatteihin ja koko eduskuntaan, että tässä maassa todellakin tarvitaan säästölakeja ja niiden aikaansaamiseksi ilmeisesti tarvitaan niiden säätämisyjärjestyksen helpottamista.

Mitä tulee vasemmistoliittoon, joka tällä asialla todellakin nyt korkealla profiililla osallistuu keskusteluun, niin vasemmistoliitto tai sanotaan sen kaikki edeltäjät — SKDL, SKP ja niiden edeltäjät — sikäli kuin minä poliittista historiaa tiedän, ovat aina vaatineet perustuslakien määränemistösäädösten kumoamista, tämän kaltaisten määränemistösäädösten kumoamista. Nyt kun niitä ollaan väljentämässä, ollaan mahdollistamassa yksinkertaisella enemmistöllä säästölakien säätäminen ja tällä tavoin osin purkamassa perustuslain määränemistösäädöksiä, niin mikäs ryhmä ilmoittautuukaan kaikkein kiivaimmin kannattamaan tässä tilanteessa perustuslakien määränemistösäädösten säilyttämistä? Samainen vasemmistoliitto.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowitz voi tarkistaa vaikka edellisen hallituksen esityksen perusteluista ja myös niistä asiantuntijalausunnoista, jotka olen ollut valiokunnalle heidän pyynnöstään esittämässä, että tämä on koko ajan ollut osa laajempaa valtiosääntöuudistusta, johon siis kuuluu lepäämäänjättämissäännöstö ja perusoikeusuudistus. Tiedämme varsin hyvin, että mm. ed. Zyskowitz

ja eräät muutkin kokoomuksen kansanedustajat ovat suhtautuneet varauksellisesti tähän osaan, mutta juuri sen vuoksi hallituksessa olevat kokoomuslaiset, sosialidemokraatit ja ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat halusivat kirjata oman kantansa siitä, että kysymyksessä on kokonaisuus, tämän hallituksen esityksen perusteluihin, ja siitä pidetään myös kiinni.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Alho antoi vastoin parempaa tietoaan sellaisen väärän mielikuvan, että säästölakeja käytettäisiin mm. torjuntahävittäjien määrän supistamiseen. En tiedä, minkälaisessa maailmassa ed. Alho elää ja millä tavalla hän seuraa mm. sosialidemokraattisen puolueen tähän asiaan ottamia kantoja. Todettakoon, että SDP:n nykyisen eduskuntaryhmän puheenjohtajan Antti Kalliomäen johdolla sosialidemokraatit parlamentaarissa puolustusneuvottelukunnassa antoivat täyden tukensa näiden kuuluisien torjuntahävittäjien hankkimiselle, joiden torjumiseen nyt ed. Alho käyttäisi säästölakeja. Luulen, että tällainen propaganda ei uppoa edes sosialidemokraattiseen kenttään.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alhon puheenvuoro oli varsin ansiokas mielestäni. Kuitenkin sosialidemokraattien puheenvuoroissa asiat on ajallisesti asetettu väärään järjestykseen. Haluan muistuttaa siitä, että perusoikeuskomitea on juuri saanut lisäaikaa ja sen työ päättyy tämän vuoden lopussa. Samoin myös lepäämäänjättämissäännöstoimikunnan työskentely päättyy tämän vuoden lopussa. Vasta tämän jälkeen voidaan ottaa konkreettisesti kantaa siihen, miten näihin ehdotuksiin tullaan suhtautumaan.

Kuitenkin kantaa säästölakiesitykseen joudutaan ottamaan jo lähiaikoina eduskunnassa. Pitääkin lähteä siitä, että jos eduskunta hyväksyy säästölain säätämisyjärjestys ehdotukset, siinä tapauksessa on edellytyksiä sille, että voidaan viedä perusoikeusuudistusta eteenpäin ja myöskin kumota lepäämäänjättämissäännöstö kokonaisuudessaan. Mutta jos tässä yhteydessä eduskunta ottaa kielteisen kannan, niin osoittaa se eduskunnalta sitä, että ei halua muutoksia perustuslakeihimme. Luulen, että jos säästölakiesitys täällä kaatuu, se johtaa siihen, että perusoikeusuudistuksesta ei tule mitään, ei myöskään siinä tapauksessa ilmeisesti lepäämäänjättämissäännösten kumoamisesta, mitä itse lämpimästi kannatan.

Oikeusministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Haluan vielä lyhyesti sanoa ed. Sasille, että hänen mielipiteensä oli kyllä tiedossa hallituksen esitystä annettaessa, mikä hänen kantansa on sekä komiteassa että muutoin näiden asioiden suhteen. Juuri siitä syystä halusin silloisten päätävien kansallisen kokoomuksen hallituksen jäsenten kannan myös kirjattuna paperille.

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä ed. Zyskoviczille kaksi kiveen hakattua asiaa. Tässä on kaksi demareille tärkeää periaatetta. Toinen on kansanvaltautottavuus, josta me pidämme kiinni varmasti aina ja kaikissa tilanteissa. Toinen on hyvinvointivaltion puolustamisen ajatus, josta myös pidämme kiinni.

Nyt olisi ollut erinomainen tilaisuus käydä edes pientä, salaisuuden verhoa raottavaa keskustelua hallitusohjelmaneuvoiteluista. Mutta täällä on yksi näytekappale esimerkiksi keskustalaisia — ilmeisesti he ovat salkkujenjaossa tällä hetkellä. Minkäänlaista pientäkään viritystä ei ole tullut muusta kuin keskustapuolueen talouspoliittisten gurujen ajatuksista siitä, että todellakin Suomi on siirtymässä jälkithatcherilaiseen aikaan. Jos on totta, että Suomi on siirtymässä jälkithatcherilaiseen aikaan, niin toki me mietimme myös tätä asiaa hyvinvointivaltioideologiasta lähtien. Mutta meille on kiveen hakattu asia kansanvallan puolustaminen, siksi me puolustamme tätä asiaa ja haluamme nähdä, että hallitusohjelmaan kirjetaan perusoikeusuudistuksen käyntiinsaattaminen. Siitä tulee olla luetavissa sen, että Suomi ei siirry jälkithatcherilaiseen aikaan.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että mieltä lämmittää, kun ed. Laakso nosti minut johtavaksi sosialidemokraattien hävittäjäguruksi. Ihan näin asia ei valitettavasti ole, olin vain varajäsen parlamentaarissa puolustuspoliittisessa neuvottelukunnassa, mutta kyllä sen yhteisten kannanottojen takana. Hävittäjät, joita tähän maahan hankitaan, jos niitä hankitaan, alkavat tulla vasta vuosien kuluttua. Ne ovat minusta selkeästi sellainen kohde, joka voidaan ottaa harkinnan kohteeksi, kun säästöjä hyvin vaikeina lama-aikoina harkitaan.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasille: Niin kuin ministeri Halonen totesikin, edellytysjärjestys on

kokonaan päinvastainen. Sosialidemokraateille on nimenomaan ollut edellytyksenä se, että perusoikeusuudistus etenee, jotta tällaiseen väliaikaiseen valtiopäiväjärjestykseen voitaisiin mennä. Juuri sen takia se on väliaikainen, jotta voitaisiin sekä lepäämäänjättämissäännökset että perusoikeusuudistus toteuttaa pysyvällä tavalla ennen kuin pysyvään järjestelyyn siirryttäisiin. Tästä määräaikaisuudesta edelleen seuraa se, että koska se kattaa juuri tämän vaalikauden, tulevan hallituksen toimikauden, on varsin merkittävää, mitä se hallitus aikoo tehdä sekä säästöpuolella että perusoikeusuudistuksen kohdalla. Sen takia sosialidemokraattien pitää tämä tietää ennen kuin pysyvällä tavalla kantaa tähän kysymykseen otetaan.

Muistuttaisin keskustan valtiovarainvaliokunnan kansanedustajien eriävästä mielipiteestä. He totesivat: "Kansalaisten jokapäiväisen toimeentulon kannalta tärkeiden menojen leikkaaminen edellyttää mielestämme eduskunnan laajan enemmistön hyväksymistä. Nyt lamaan ajettu taloustilanne ei anna oikeutetusta tämän periaatteen murtamiseen. Keskusta ei voi hyväksyä hallituksen ehdotusta esitetyssä muodossa. Keskusta ei voi olla antamassa hallitukselle avointa valtakirjaa tietämättä tarkemmin, min-käläisiin leikkauksiin lakia käytettäisiin ja mil-laista talouspolitiikkaa niiden pohjalta harjoitettaisiin." Viimeistä lausetta tulee mieltä myös sosialidemokraattien kannalta. Emme voi olla antamassa hallitukselle avointa valtakirjaa, jos se lähtee tällaiselle puhtaan porvarilliselle leikkauksinjalle.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Jaakonsaarelle toteaisin aluksi, että keskustan eduskuntaryhmän edustajat eivät ole salkkuja jakamassa, vaan saamassa lyhyen informaation siitä, mikä on tämän hetken tilanne hallitusneuvotteluissa. (Ed. Luttinen: Mikäs se on?)

Ed. Jaakonsaaren pelko siitä, että Suomessa ollaan siirtymässä jälkithatcherilaiseen aika-kauteen ja tekemässä hallitusohjelmaa, jolla lähdetään leikkaamaan hyvinvointivaltion peruspalveluja, on minusta ennenaikainen. Tämä kuvaa hyvin sosialidemokraattien liikkeellelähtöä. Te olette lähteneet oppositiopolitiikkaa liikkeelle jo ennen kuin sen aika on. Teillä on vielä ministerit hallituksessa. Odottakaa nyt, hyvät ystävät, vähän aikaa, että saadaan hallitusohjelma tänne käsittelyyn, ja silloin on aika tällaiselle keskustelulle, jos siihen

aihetta on. Se on turhaa pelkoa ainakin tässä vaiheessa.

Ed. L a a k s o : (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! SDP:n siirtyminen oppositioon näyttää vaikuttaneen ainakin yhdessä kysymyksessä myönteisesti. Eli nyt ed. Kalliomäki, päinvastoin kuin asianomaisessa komiteassa, on sitä mieltä, että hävittäjähankintoja voidaan harkita uudelleen. Epäilen kuitenkin, että tämä ei tule olemaan se johtopäätös, johon sosialidemokraattinen puolue tässä kysymyksessä päätyy, jos samanaikaisesti näytetään vihreää tai ollaan valmiit antamaan avoin valtakirja tulevalle porvarihallitukselle, mikä nyt valtiopäiväjärjestyksen muutoksen myötä näyttää tapahtuvan.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan todeta vielä aikajärjestyksestä, että todellakin sääntämisyjärjestyksessä on signaali perusoikeusuudistusta varten ja myös kokonaisuudessaan lepäämäänjättämissäännösten uudistusta varten. Tähän sisältyy vielä turvalauseke sosialidemokraateille. Jos näissä asioissa ei tapahdu yhtään mitään, laki on voimassa vain vuoteen 1995 asti. Sen jälkeen voidaan arvioida tilanne uudestaan, onko tällä eduskuntakaudella tapahtunut riittäviä muutoksia tässä suhteessa, joten mielestäni pitäisi olla suhteellisen helppoa sosialidemokraateille hyväksyä tämä säästölakiesitys.

Ed. Koskiselle haluan todeta erityisesti, että on selvää, että ehdotuksen tarkoituksena on pyrkiä siihen, että saadaan säästöjä aikaan. Mutta siinä on myös perusturvaa koskeva suojalauseke, jolla pyritään kaikkein tärkeimmät sosiaaliset perusoikeudet turvaamaan myös tämän lain vaikutuksilta. On selvää, että budjettileikkauksiin tätä hallituksen esitystä, jos se toteutuu, tullaan käyttämään.

Haluan erityisesti korostaa sitä ja toivoa keskustapuolueen tukea hallituksen esitykselle: Jos nyt halutaan, että tässä maassa harjoitetaan uskottavaa talouspolitiikkaa, niin tarvitaan joi-takin signaaleja, jotka osoittavat, että finanssi-politiikka halutaan saada kuntoon. Säästölakiesityksen nopea hyväksyminen olisi juuri oikea signaali, mikä voisi merkitä sitä, että korot lähtisivät laskuun, mitä kautta investoinnit voisivat lisääntyä ja työllisyys parantua. Tämä on toki meidän kaikkien yhteinen tavoite.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Täällä käyty keskustelu osoittaa selvästi sen, että

kun sosialidemokraatit ovat olleet säästölakiesitystä puuhaamassa, heidän ajatuksensa on ilmeisesti lähtenyt siitä, että he ovat hallitusvastuussa ikuisesti, koska he nyt juuri ovat havahtumassa siihen tosiasiaan, mitä tämä lakiehdotus tulee toteutuessaan merkitsemään. Se tulee merkitsemään sitä, että 101 kansanedustajaa voi vaikka 99 kansanedustajan vastustaessa päättää säästölacista, kansalaisille tärkeistä hyvinvointipalveluista tai niiden karsimisesta.

Näyttää todella siltä, kuten täällä joku totesi, että keskustapuolueen kansanedustajilla on tärkeämpää tekemistä kuin olla mukana kuulemassa sitä keskustelua, jota he itse pitivät hyvin tärkeänä vaalikampanjassaan, eli keskustelua juuri säästölakien kohtalosta. Aion myöhemmin muistuttaa eräiltä osin puheenvuoroista, mitä aikaisemmassa käsittelyssä on tuotu esille.

Minä en ole kuitenkaan vakuuttunut täällä sen paremmin kokoomuksen kuin keskustankaan kansanedustajien hyvästä tahdosta siitä, etteivät hyvinvointipalvelut olisi tulevaisuudessa vaarassa. Nimittäin pelkään sitä, että juuri taloudelliseen tilanteeseen vedoten tuleva hallitus ryhtyy ripeästi karsimaan sosiaali- ja terveystalveluja eikä ainoastaan karsimaan niitä, vaan muokkaamaan maaperää yhä enemmän näiden palvelujen yksityistämiseksi. Se puolestaan merkitsee, että yksityinen voitonpyynti tulee näiden palvelujen piiriin entistä voimakkaammin. Mielestäni hyvinvointipalveluja ei saa jättää markkinavoimien ja yksityisten voitontavoittelujen temmellyskentäksi. Minä en ole siis vakuuttunut kokoomuksen hyvästä tahdosta enkä ole vakuuttunut keskustapuolueen hyvästä tahdosta, etteivät nämä palvelut olisi vaarassa.

Ihmettelen todella, että keskustapuolue ei ole ilmoittanut selvästi kantaansa eli sitä, että he aikovat myös tässä eduskunnassa puolustaa niitä kantoja, joihin olivat edellisen eduskunnan aikana sitoutuneet. Täällä jo eräs edustaja totesi keskustapuolueen usean edustajan kannan, että lamaan ajettu taloustilanne ei anna oikeutusta murtaa periaatetta, jolla edellytetään laaja enemistö kansalaisten jokapäiväisen toimeentulon kannalta tärkeiden menojen leikkaamiseen. Pidettäköön tämä myös mielessä jatkossa.

Edelleen muistuttaisin siitä, että edustajat Pokka, Virolainen ja Jäätteenmäki vastalauseessaan totesivat, että tämä lakiesitys on varsin hätäisesti valmisteltu, ja tästä voi tietysti syyttää sinipunahallitusta ja sen omaa kiirettä. Nimittäin asiantuntijoiden kuulemisen yhteydessä kävi ilmi selvästi se, että perusturvaa ei todellakaan

tässä ole yritettykään määritellä selkeästi. Myös se tosiasia käy ilmi näistä asiakirjoista, että asiantuntijoilla oli toisistaan hyvinkin poikkeavat näkemykset siitä, mitä perusturva käsittää. Ed. Pokka totesikin 15.2. eduskunnassa käydysä keskustelussa, jolloin asia oli kolmannessa käsittelyssä, että asiantuntijoita kyllä kuultiin, mutta ei kuunneltu.

Arvoisa puhemies! Täällä on mm. ministeri Halosen ja monen muunkin suulla todettu, että lepäämäänjättämissäännöstö on vanhentunut ja itse asiassa tarvitaan perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudistusta. Tältä osin olen täysin samaa mieltä, mutta ihmettelen, miksi hallituksen on täytynyt ryhtyä nimenomaan tässä järjestyksessä esityksiä tekemään. Vasemmistoliitto on varmasti täysin valmis aikanaan luopumaan lepäämäänjättämissäännöksistä, kunhan meillä ensin on tässä maassa toivottavasti tämän eduskunnan hyväksymä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudistus, sellainen uudistus, jossa kansalaisille suojataan tärkeät taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet, kuten ministeri totesi. Mutta se ei yksinomaan riitä, vaan myös tämän tulevan lain täytäntöönpanon osalta tarvitaan varmuutta, että nämä oikeudet todella toteutuvat, ja näin ollen tämä laki tulee täydentää subjektiivisilla oikeuksilla, jotta sillä olisi merkitystä.

Toivottavasti tästä eduskunnasta löytyisi riittävästi ryhtiä nyt hylätä tämä täysin torso esitys. Toivottavasti sosialidemokraatit kääntävät kelkkansa ja toivottavasti keskustapuolue pysyy kannassaan, jolloin tätä lakia ei saada lävitse.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puoluepoliittisen toiminnan yksi paradokseja on se, että keisarivallan mammutinluut valtiosäännössä kelpaavat niille puolueille, jotka ovat hylänneet tsarismia, ja useimmathan näin ovat tehneet, jopa brezhnevilaistydenkin hylänneet.

Täällä on moitittu, että käsite toimeentulon lakisääteinen perusturva olisi epämääräinen. Hallituksen esitykseen sisältyy aika laaja luettelo, jossa mainitaan eläkkeet ja lapsilisät, jotka kiistatta kuuluvat suojalausekkeen piiriin. Itse asiassa luettelo on sen laatuinen, että koko tämän esityksen merkitys säästölakien säätämijärjestyksen helpottamisesta rajoittuu hyvin voimakkaasti elinkeinoelämälle kohdistuvaan tukeen ja mahdollisesti myös eräisiin lakisääteisiin hankintoihin.

Muistutan myös siitä, että meillä on lakisääteisesti noudatettavana Euroopan neuvoston ihmisoikeusjärjestelmän tuottama turva. Tähän sopimusjärjestelmään pääsevät nyt osallistumaan viikko sitten valittujen delegaattiansa kautta keskusta, kokoomus, sosialidemokraatit ja vasemmistoliittokin, kaikki neljä puoluetta, jotka viimeiseen saakka vastustivat Suomen liittymistä eurooppalaiseen ihmisoikeusjärjestelmään. Tätäkin kautta turvalauseke myös tulee saamaan oman sisältönsä, ja sitä kautta lain Haitalliset vaikutukset yksityisille kansalaisille vähenevät.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. O. Ojala moneen kertaan kyseli keskustan kantaa, ja haluan sen nyt jälleen kerran lyhyesti todeta.

Aivan kuten keskustan puheenjohtaja Esko Aho on sanonut: Me olemme valmiit ja pidämme tärkeänä sitä, että hallitus neuvottelee opposition kanssa tämän tyyppisistä kysymyksistä eduskunnassa. Silloin minusta pallo jääkin oppositiolle, löydetäänkö yhteinen mahdollisuus saattaa Suomen kansantalous kuntoon. Sinipuna teki siinä suurimman virheen, että näitä neuvotteluja ei käynyt, vaan lähti muuttamaan valtiosääntöä. Jos näitä neuvotteluja olisi käyty edes puoli vuotta sitten, Suomen kansantalous ei olisi tässä tilanteessa, missä me nyt olemme valitettavasti. Tästä vastuun kantaa sinipuna.

Ed. Luttinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttila viime sanoissaan tunnusti, että ne ongelmat, joita on kansantaloudessa, ovatkin itse asiassa sen opposition aikaansaamia, joka vastusti hallitusta, joka nyt viimeistään vetelee.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastauksena ed. O. Ojalan esittämään käsitykseen siitä, millä tavoin hyvinvointipalvelut uudenaikaisissa byrokratiatalkoissa voisivat toteutua, totean sen, että on keinojen halveksuntaa jättää käyttämättä ns. yksityistämisen suoma mahdollisuus. Sehän ei kokoomuksessa olevan käsityksen mukaan ja luultavasti myös kansanvallassa yleistyvän käsityksen mukaan merkitse sitä, että vietäisiin yhteiskunnalta pois päätöksenteko siitä, kenelle ja mihin hintaan palveluita annettaisiin. Tarkoitushan on tuottaa hyvinvointipalveluita nimenomaan kansalaisille, jotka niitä tarvitsevat, entistä taloudellisesti tehokkaammin.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Vanhojen edustajien muistin virkistämiseksi ja uusille tiedoksi: Hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 12, Taloudelliset vaikutukset, kohta 5.2, kerrotaan — ed. Nikulan olisi hyvä virkistää muistiaan tältä osin — näin: ”Koska säästölait vaatisivat eduskunnan enemmistön hyväksynnän, voidaan arvioida, että säästölakiehdotukset kohdistuisivat pikemminkin yhteisöihin kuin yksilöihin ja luultavammin hyvinvointietuihin kuin sosiaaliturvaan kuuluiin etuihin.” Siis hyvinvointietuihin on tarkoitus tällä lainsäädännöllä käydä kiinni.

Kun keskustan eduskuntaryhmä ei vielä tiedä, mitä mieltä se on lepäämässä olleesta säästölakien säätämistä koskevasta lakiesityksestä, lienee syytä muistuttaa keskustan edustajien kannanotoista asian kolmannessa käsittelyssä 15. päivä helmikuuta tänä vuonna. Ed. Jäätteenmäki katsoi, että kun vaalit on käyty ja näitä säästöpäätöksiä tehdään, niin kansanvallalle olisi paljon parempi, mikäli säästöpäätösten tekoon voisi osallistua koko eduskunta. Hän toivoi laajemman yksimielisyyden etsimistä eikä niinkään pyrkimistä pikku politiointiin. Kun vielä muistamme ed. Pokan toivoneen, että silloinen perustuslakivaliokunta olisi pystynyt hieman itsenäisemmin ajattelemaan, mitä tässä ollaan säätämässä, lienee keskustan eduskuntaryhmällä riittävät eväät pysyä entisessä kannassaan lakiesityksen hylkäämisestä.

Miksi tässä asiassa on nyt sitten syntynyt epäilyksen siemen keskustan mahdollisesta kannanmuutoksesta? Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa saimme tänään esimakua siitä, että takki on kääntymässä, vaikka hallitusta ei ole vielä edes muodostettu. Viime vaalikaudella sosiaali-valiokunta otti ed. Rinteen lakialoitteen Outo-kummun eläkkeistä käsittelyyn keskustan edustajien voimakkaalla tuella. Kun asian käsittely kuitenkin jäi kesken, ehdotin tiistaina, että asian käsittelyä jatkettaisiin ottamalla ed. Rinteen uusi aloite käsittelyyn.

Kun tänä päivänä valiokunnan puheenjohtajan Skinnarin tarkemmin muotoillusta ehdotuksesta lakialoitteen käsittelyyn ottamisesta äänestettiin, valiokunnassa ed. Hannu Kemppaisen johdolla tehtiin päätös äänin 9—8 asian pöydällepäntä. Enemmistön muodostivat hallituspuolueiden edustajiksi jo nyt itseään luulevat kansanedustajat.

Vakavampi tausta epäilyille on tietysti se, että valtiovarainministeriö 4. huhtikuuta julkaise-

massaan Talouspolitiikan linjat -esityksessään on asettanut säästölakien säätämisyjärjestyksen muuttamisen erääksi keskeiseksi tavoitteeksi ohjausjärjestelmien kehittämisessä. Valtiovarainministeriötä ei ole lainkaan hätkähdyttänyt vaalin tulos, jossa edellisen hallituksen politiikan jatkaminen ei saanut kannatusta.

Mainitsemastani esityksestä haluaisin tässä yhteydessä nostaa esiin verojärjestelmän kehittämistä koskevan kohdan, jossa todetaan, että ”kansainvälisessä veroastevertailussa Suomi sijoittuu tällä hetkellä Oecd-maiden keskitasolle ja EY-maihin verrattuna jonkin verran tämän alapuolelle”. Tämä mahdollistaa verotuksellisten keinojen käytön aivan eri tavalla, kuin mihin edellinen hallitus tähtäsi. Säästölain perusteluissa Holkerin hallitus kirjoitti mm., että ”säästö-lait vähentäisivät verottamisen ja valtion lainanoton tarvetta sekä mahdollistaisivat valtion varojen ohjaamisen joihinkin sellaisiin yhteiskunnallisesti keskeisiin tarkoituksiin, joihin ei muuten riittäisi valtion rahoitusta joko tarpeeksi tai ollenkaan”. Nyt valtiovarainministeriö on luonut myös selvän linjauksen, että mitään parannuksia esimerkiksi sosiaaliturvaetuksiin ei jatkossa tehtäisi.

Suurin huolenaihe vasemmistoliitolla tämän lain yhteydessä on tietysti sosiaaliturvan ja peruspalveluiden eli hyvinvointivaltion säilyttäminen. On paljon asioita, jotka eivät tämän lakiesityksen mukaan kuulu lakisäänteeseen perusturvaan, mutta jotka muodostavat oleellisen ja pienituloisten ihmisten kannalta välttämättömän osan hyvinvointipalveluja. Riittäviä takeita siitä, että ihmisten toimeentulon kannalta perustavan laatuisiin etuuksiin ei puututa, ei ole saatu.

Erityisen huolestuttavaa on tilanne palvelujen kohdalla. Jo nyt on kunnissa aloitettu voimakas menojen leikkaus, joka kipeästi on koskenut esimerkiksi vammaisten palveluita. Juuri kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ja puolustuskyvyttömimpien vammaisten oikeudet tulisi turvata niin, että niihin ei aina ensimmäisenä käydä, kun aletaan puhua lamasta.

Meidän tavoitteemme on ollut perusoikeuksien turvaaminen säätämällä niistä perustuslaisia. Asiaa selvittävän perusoikeuskomitean työ ei vielä ole valmistunut, niin kuin täällä on hyvin käynyt ilmi, ja sille on annettu vain lisää aikaa. Säästölakien säätämisyjärjestyksen irrottaminen muusta vireillä olevasta perustuslain muutosten selvitystyöstä on vähintäänkin väärässä järjestyksessä etenemistä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmällä ei ole mitään syytä muuttaa edellisessä eduskunnassa omaksumaansa kantaa tähän hallituksen esitykseen. Siihen ei pitäisi olla mitään perusteita myöskään keskustan eduskuntaryhmällä. Sen sijaan hallituksen talutusnuorassa olleilla sosiaalidemokraateilla olisi nyt itsenäisen harkinnan paikka. Myös uudelta vihreiden eduskuntaryhmältä odottaisi uutta kannanmäärittelyä. Vihreät ovat yrittäneet luoda kuvaa säästötoimien kannattajina, mikä sinänsä on erittäin kannatettava linja. Mutta oleellista on kuitenkin se, mihin säästötoimet kohdistetaan. Ei yleisellä säästötoilulla jouduta muuhun kuin heikoimmassa asemassa olevien ihmisten nöyryyttämiseen entistään. He ovat kuitenkin niitä ihmisiä, jotka ovat pakosta joutuneet oppimaan säästämisen mestareiksi.

Keskustan viimeksi antamien neuvojen muistaminen olisi hyväksi paitsi keskustalaisille itselleen myös sosiaalidemokraateille ja vihreille.

Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattisen ryhmän edustajien puheenvuoroissa on jo käynyt ilmi, että valmiutta kannan uudelleenharkintaan on. Siitä, mistä sosiaalidemokraatit ovat syyttäneet meitä, he itse asiassa ovat meidän kanssamme yhtä mieltä. Toivomme, että lain käsittelystä tulee merkittävä lähtökohta sosiaalidemokraattien, vihreiden ja vasemmistoliiton yhteiselle punavihreälle oppositiopolitiikalle. (Ed. Jaakonsaari: Ei oikein siltä vaikuta!)

Ed. Antvuori merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a a k s o : Arvoisa puhemies! Vielä helmikuun puolivälissä keskustan kansanedustajat arvostelivat käsittelyssä olevaa Holkerin hallituksen lakiesitystä voimallisesti ja esittivät sen hylkäämistä. Nyt ääni keskustan kellossa on kokonaan toinen. Sekä puheenjohtaja Esko Aho että eräät muut vaikutusvaltaiset keskustalaiset ovat antaneet lausuntoja, joiden mukaan lepäämässä ollut laki voitaisiin sittenkin ehkä hyväksyä.

Kyse taitaa olla ensimmäisestä keskustan rikkomasta vaalilupauksesta. Itse asiassa kyseessä on samalla selvä osoitus siitä, että keskusta aikoo jatkaa aiemmin rajusti arvostelemansa sinipunaisen hallituksen politiikkaa. Kokoomuksen ja keskustan kesken näyttää hallitusneuvotteluissa, joissa oikeastaan mistään muusta ei vielä ole päästykään yhteisymmärrykseen, vallit-

sevan nyt yhteinen näkemys valtiopäiväjärjestyksen muutoksen tarpeellisuudesta.

Keskusta puhuu uudesta poliittisesta kulttuurista. Ed. Anttila täällä totesi — tulevan hallituksen ministerin äänenpainoin — että uusi hallitus aikoo neuvotella opposition kanssa.

Mitä tämä uusi keskustan mainostama poliittinen kulttuuri todellisuudessa ns. säästölakien osalta tulee olemaan? Keskustan taktiikka, jota ehkä ei vielä ole kerrottu keskustan eduskuntaryhmän jäsenille, on suurin piirtein seuraava: Uusi hallitus tuo eduskunnalle ilmeisesti jo varsin pian joukon ns. säästölakeja ja neuvottelee muodollisesti niiden hyväksymisestä opposition kanssa. Ellei oppositio ole valmis hyväksymään hallituksen aivoituksia, uhataan giljotiinilla eli valtiopäiväjärjestyksen muuttamisella. Keskustan uusi poliittinen kulttuuri on toisin sanoen giljotiinikulttuuria.

Tässä yhteydessä on syytä palauttaa mieliin, minkälainen oli keskustan kansanedustajien kanta hallituksen esityksen vielä ennen eduskuntavaaleja. Ed. Sirkka-Liisa Anttilan mukaan hallituksen esitys valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta oli viime eduskuntakauden pohjanoiteeraus perustuslakivaliokunnan valmistelutyössä. "Vaikka kyse oli perustuslain muutoksesta", hän huomautti, "varasi hallitus uudistukselle valiokuntakäsittelyaikaa vain kaksi viikkoa." Ed. S-L. Anttila piti tätä valitettavana vielä silloin. Ed. S-L. Anttilan mielestä esitetyn kaltaista lainsäädäntöä, jolla pyritään tekemään päätöksiä 101 kansanedustajan voimin, ei Suomessa lainkaan tarvita. Nyt näyttää siltä, että ed. S-L. Anttilakin on tullut toisenlaiseen johtopäätökseen, ehkä ministerinpaikan toivossa.

Ed. S-L. Anttila teki myös esityksen valtiopäiväjärjestyksen muutoksen hylkäämisestä, jota muut keskustan kansanedustajat kannattivat. Hylkäystä kannatti myös vasemmistoliitto, joka yhä pitää muutosta tarpeettomana, kansalaisten perusturvaa koskevia etuusia uhkaavana.

Ed. S-L. Anttila puuttui puheenvuorossaan myös vähemmistösuojaa koskevaan varsin oleelliseen kysymykseen, johon sosialidemokraattienkin kannattaisi nyt kiinnittää huomiota. Ed. S-L. Anttila arvosteli hallituspuolueita siitä, etteivät ne sallineet valiokuntamietintöön kirjattavaksi sanaakaan vähemmistösuojasta. Nyt, ed. S-L. Anttila, joka ei ole paikalla, keskusta pystyy eduskuntavaaleissa kasvattamansa voiman turvin pitämään huolta siitä, että perustuslakivaliokunta voi uuteen mietintöönsä kirjata aiemman mietinnön puutteet. Vasemmistoliitto on yhdes-

sä keskustan kanssa valmis parantamaan mietintöä tältä osin.

Ed. Hannele Pokka puolestaan peräänkuulutti kansanedustajien itsenäisyyttä. Hän toivoi, että näinkin tärkeässä asiassa perustuslakivaliokunnan jäsenet olisivat pystyneet hiukan itsenäisemmin ajattelemaan, minkälaista lakia oikeastaan eduskunta on säätämässä. Saa nähdä, löytyykö ed. Pokalta, joka myös toivoo ministerinpaikkaa, itsenäisyyttä uuden valiokuntakäsittelyn aikana vielä pysyä samalla linjalla kuin kaksi kuukautta sitten vai onko itsenäisyys menossa ministerihousujen tai -hameen myötä.

Ed. Pokka syytti perustuslakivaliokunnan enemmistöä toimimisesta Holkerin hallituksen etäispäätteenä ja kannatti ed. S-L. Anttilan tapaan hallituksen esityksen hylkäämistä. Jos ed. Pokka nyt on valmis kannattamaan hallituksen esityksen hyväksymistä, hän toiminee Holkerin hallituksen jälkikäiteispäätteenä.

Naulankantaan osui puheenvuorossaan myös kansanedustaja Anneli Jäätteenmäki, keskustan kansanedustaja. Hänen mukaansa säästämistä ei synny perustuslakia muuttamalla. Ed. Jäätteenmäki huomautti myös, että kyse on nyt suurimmasta muutoksesta valtiosäännön perusteissa koko sen voimassaoloaikana. Myöskään hän ei hyväksynyt sitä, että oppositiolta viedään päätöksentekovalta. Lähipäivät osoittavat, oliko ed. Jäätteenmäen kanta periaatteellinen vai oliko kyse vain opportunistisesta tyhjän jauhamisesta, kannasta, josta ei tiukan paikan tullen ole ollut tarkoituskaan pitää kiinni.

Ed. Jäätteenmäki viittasi myös vaalien jälkeiseen aikaan ja sanoi kansanvallalle olevan parempi, jos säästöpäätösten tekoon voisi osallistua koko eduskunta ja jos yksimielisyyttä etsittäisiin mahdollisimman laajasti pikku politiikointiin pyrkimättä. Onko ed. Jäätteenmäki itse lähdössä tuon arvostelemansa pikku politiikointiin tielle, selviää sekin lähipäivinä.

Jos ja kun SDP:n eduskuntaryhmä pitää edelleen kiinni kannastaan, että nyt käsittelyssä oleva valtiopäiväjärjestyksen muutos voidaan hyväksyä — tällaisen käsityksenhän sai ministeri Halosen puheenvuorosta — lienee kyse selväkin selvemmästä näytöstä, minkälaista sosialidemokraattisen puolueen ns. oppositiopolitiikka tulee jatkossa olemaan.

Opposiitiopolitiikka voi olla vain hampaaton, jos oppositiolta viedään keskeiset vaikuttamisen välineet, joita perustuslain nojalla yhden kolmasosan määrävähemmistöllä on tähän saakka ollut. Hyväksymällä valtiopäiväjärjestyksen

muutoksen SDP antaa tosiasiaa avoimen valtakirjan uudelle hallitukselle tietämättä edes, minkälaisia ns. säästöpäätöksiä uusi hallitus valmistelee.

Kova oppositiopolitiikka, jota SDP:n johto on julkisuudessa lupailut, on sellaisessa tilanteessa vain tyhjää puhetta, jota todellisilla teoilla ei ole tarkoitettukaan tuettavaksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun täytyy todeta, että kunnioitukseni demareita kohtaan melkoisesti lisääntyi, kun kuuntelin ed. Laakson äskeisen puheenvuoron. Ministeri Halonen todisti ensimmäisessä puheenvuorossa, kuinka demarit asettavat erityisesti painoa sille, että periaatteellisia ratkaisuja pystytään tekemään demokratian hyväksi. Ed. Laakso osoitti, että hän on brezhnevilaistista brezhnevilaisin, joka tarkoituksenmukaisen jarrutusjärjestelmän avulla haluaa stabiloida suomalaisen yhteiskunnan täydelliseen sementtiin, ja sekin on politiikkaa.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ajan puutteen takia ei ollut mahdollista käsitellä vihreiden suhtautumista ns. säästölakeihin. Todettakoon vain se, että vihreissä näyttää olevan selvästi kaksi erilaista linjaa: toinen sosiaalisesti suuntautunut ja toinen sellainen, jonka toinen jalka on hallituksessa, olipa hallitus minkälainen tahansa. Valitettavasti näyttää siltä, että säästölakikysymyksessä vihreät aikovat jatkaa sillä linjalla, jonka vihreät omaksuivat Holkerin hallituksen aikana. Se linja ei todellakaan ole sosiaalivaltion puolustamisen linja, vaan sillä valitettavasti annetaan mahdollisuuksia nykyisen suhteellisen hyvän sosiaaliturvan tason heikentämiseen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä tiedän, että ed. Laakso Tiedonantaja-lehden toimittajana seurasi varsin tarkoin edellisen eduskunnan käyttäytymistä, ja jos hän katsoo äänestyskarttoja, hän saa sieltä vastauksen, joka on täydellisessä ristiriidassa ed. Laakson äsken antaman lausunnon kanssa.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laaksolle: Ei ole aina sillä tavalla, että harkinnanvaraisista menoista säästämisen olisi sosiaalista ja lakisääteisten menojen pitäminen sellaisenaan merkitsisi erittäin sosiaalista vaihtoehtoa. Jos puolustaa sellaista yhteiskunnan jäykkyyttä, että kaikista lakisää-

teisistä menoista pidetään kiinni mutta harkinnanvaraisista menoista säästetään sitäkin enemmän, ei se ole kovin järkevää politiikkaa tässä ajassa. Lait laahaavat aina perässä. Voi olla niin, että nimenomaan harkinnanvaraisella puolella voidaan toteuttaa erittäin tärkeitä sosiaalisia tulonsiirtoja tai vastaavia. Siinä mielessä en ymmärrä ed. Laakson jäykkyyttä, joka tuntuu olevan enemmän oppositioinnosta peräisin eikä asioiden käsittelystä.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vasemmistoliitolla ei tietenkään ole mitään säästämistä vastaan, kunhan säästön kohteista sovitaan. Ongelma on se, että nyt osa oppositionkin todennäköisiin riveihin kuuluvista eduskuntaryhmistä näyttää antavan avoimen valtakirjan sellaisille säästötoimille, joiden sisälöstä ei vielä tällä hetkellä tiedetä mitään. Samanaikaisesti itse asiassa, jos annamme tukemme tällaiselle valtiopäiväjärjestyksen muutokselle, viemme mahdollisuuden estää sellaisia porvarihallituksen ja myös valtiovarainministeriön johdon suunnittelemaa menojen leikkauksia, jotka väistämättä kohdistuvat myös kaikkein heikoimpien toimeentuloon.

Ed. Astala: Arvoisa rouva puhemies! On syytä hetkeksi pitäytyä tilanteeseen, jossa elämme tänä päivänä, koska se siivittää juuri sen asian käsittelyä, joka meillä nyt on meneillään. Onhan totta, että kansantalous ja valtiontalous on tärvätty. Kaikki taloudelliset mittarit osoittavat yhtäpitävästi syvää lamaa. Sitä ei käy kiistäminen tänään edes entisen sinipunahallituksen tekijöiden. Vielä viime vaalikauden loppumetreillä yrittäjiä löytyi. Tuotanto on romahtanut jyrkemmin kuin 25 vuoteen, ja ensi talvena saatetaan joutua kokemaan ennennäkemätön joukkotyöttömyys, joka saattaa olla peräti 250 000, siis ns. eurotyöttömyysluokkaa.

Talouden tervehdyttämisen on mielestämme tapahduttava sosiaalisesti oikeudenmukaisella ja ekologisesti kestävällä tavalla. Mennyt sinipunahallitus ei halunnut eikä ilmeisesti tuleva sinimustahallitus tule haluamaan sosiaalista oikeudenmukaisuutta tervehdyttämiseen. Sitä osoittaa käsittelyssä oleva valtiopäiväjärjestyksen väliaikainen muuttamishanke, ei enempää eikä vähempää kuin perustuslakien muuttaminen, tosin siis väliaikaisesti.

Säästäminen on tarpeen mutta ei valtiopäiväjärjestyksen muuttaminen osauudistuksena tässä

ja nyt. Säästäminen edellyttää oikeita säästökohteita, siis sosiaalisesti oikeudenmukaisia ja ekologisesti kestäviä. Sinipunahallitus ja tuleva sinimusta oikeistohallitus haikailevat ihmisten perusturvallisuuden leikkaamista. Niin se on, ed. Nikula, joka ei siis näytä tällä hetkellä olevankaan salissa. Todella kyyniseltä ja pahalta tuntuu se, että sosialidemokraatit haluavat sallia juuri kyseisen leikkauskohteen, kun he nyt hyväksyvät lain, siis nimenomaan perusturvallisuuden, hyvinvointipalvelut, peruspalvelut.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä on toki kirjattu, että yksilöiden toimeentulon lakisääteistä perusturvaa ei heikennetä. Lakiin sen sijaan ei ole kirjattu sanaakaan tästä. Nyt käsitellyssä olevan lakimuutoksen jälkeen tultaneenkin todella murentamaan kansalaisten perusturvallisuutta, julkisia peruspalveluita karsimaan, kuntien valtionosuuksia heikentämään, työllisyyslain velvoitteitakin kenties supistamaan.

Kokoomus kannatti viime vaalikaudella mahdollisuutta leikata kansalaisten perusturvallisuutta. He tulevat tekemään sen tälläkin vaalikaudella huolimatta siitä, että eräät vaaliehdokkaat vaalimainoksissaan vetosivat siihen, että ihmisen suuruus mitataan siinä, miten pienestä ihmisestä pidetään huolta. Niinpä niin. Kauniita puheita maailmaan mahtuu. Teot kokoomuksella sen sijaan ovat kovaa ja kylmää kamaa vähävaraisille ihmisille.

Suomen keskusta esitti viime vaalikaudella asiallisia ja sosiaalisesti oikeudenmukaisia näkökulmia säästölakien hylkäämisen perusteiksi. Vaalien jälkeenkin nykyinen puhemies Esko Aho esitti näkemyksiä siitä, että säästää pitää mutta valtiopäiväjärjestyksen muutosta ei tarvita. Keskustan edustajat ovat nykypäivän puheissaan alkaneet kallistua käsitellyssä olevien säästölakien hyväksymisen kannalle. Niinpä niin. Sitä tuottaa mukanaan valta ja vanha poliittinen kulttuuri.

Pitää siis säästää. Vasemmistoliittokin on sitä mieltä. Ei tähän kuitenkaan tarvita perustuslakien välikaikasia muuttamista, siis säästämisjärjestyksen muuttamista.

Mielestämme pitää säästää mm. peruuttamalla suurituloisille annetut huikeat verohelpotukset eikä heikentää jo ennestään vaikeuksissa olevien ihmisten elämän perustaa. Mielestämme suurituloiset ja rikkaat voisivat nyt osoittaa isänmaallisuutta ja eettistä inhimillistä arvopeustaa. Näin voi tietenkin tehdä vain sellainen puolue, jonka jäsenille ja edustajille sisäistyy tällainen elämänarvoperusta.

Vasemmistoliitto on valmis säästämään armeijan hävittäjäkaupoissa, onhan nyt säästäminen aika.

Vasemmistoliitto haluaisi panna koko liikennepoliitikan uudelleenarvioinnin kohteeksi ja säästää noin 1 000 kilometrin moottoriteiden rakentamisen suuruudenhullutuksesta, onhan nyt säästämisen aika. Moottoriteiden rakentaminen muuten maksaa 20—30 miljoonaa markkaa kilometri maasto-olosuhteista riippuen. Tämän kaltainen saastuttamisen lisääminen ei ole säästämistä eikä edistä meidän kulkuamme kestäväen kehityksen tiellä.

Edelleen voidaan säästää hallinnollisesta byrokraatiasta sekä pelkästään poliittisiin tarkoituksiin perustetuista poliittisista virkanimityksistä tyyliin: sulle, mulle, hälle.

Vasemmistoliitto on myös vastauksessaan puhemies Esko Aholle todennut: ”Työmarkkinajärjestöjä kannustetaan solidaariseen palkkapolitiikkaan niin, että lähivuosina palkkojen nousu suunnataan ainoastaan pieni- ja keskituloisille palkansaajille, erityisesti matalapalkkalajien naisille. Suurituloisten, esimerkiksi yli 15 000 markkaa kuukaudessa, ansiot ja eläkkeet voidaan jäädyyttää toistaiseksi.” Tässäkin on siis säästämisen kohdetta.

Arvoisa puhemies! Erityisen huolestuttavaa nykyinen lama näyttää olevan kuntien tasolla. Jokainen kunnallispuolueeseen kuuluva kansanedustaja on hyvin perillä asiasta jo kotikuntansa taloudellisen nykytilanteen perusteella. Valtiolta on tunnetusti rasittanut kuntia uusilla tehtävillä ja valtionosuuksien leikkauksilla sekä veroperusteiden muuttamisella. Tämän vuoden budjetissa on esimerkiksi 1,2 miljardin tappiollinen aukko kuntien rasitukseksi pelkästään veroperusteiden muuttamisen tuloksena. Kunnallistalouden tila on siis heikentynyt todella huolestuttavasti.

Kaupunkiliiton arvion mukaan kaikkien kuntien budjetoitujen menojen ja odotettavissa olevien tulojen ero on koko maassa tänä vuonna noin 3 miljardia markkaa, siis 3 miljardia markkaa. Kuntien on ollut pakko nostaa veroäyriään ja näin on myös tehty. Kunnallisvero taas rasittaa erityisesti pienituloisia epäsosiaalisuudellaan. Kuntien mahdollisuuksia hoitaa peruspalvelujen tuottamista on siis jo nyt vaarannettu. Mikäli tämä ns. säästölakiehdotus hyväksytään, tulee hallitus entisestään heikentämään palvelutuoannon mahdollisuuksia. Se on tosi. Tätä ei voi hyväksyä, ei ainakaan kansanedustaja, joka sanoo ihmisyyttä kunnioittavansa. Käsitellyssä

oleva lakiehdotus sai viime kaudella monia lausumaluonteisia huomioita mietintöönsä nimenomaan juuri peruspalvelujen, hyvinvointipalvelujen, säilyttämisen ja kuntien valtionosuuksien turvaamisen puolesta.

Arvoisa puhemies! Yhteisölliset, eettiset arvot näkemykset edellyttävät kansalaisten perusturvallisuuden lisäämistä, ei heikentämistä. Jo tällä hetkellä on aivan liian monella suomalaisella paha olo, tutkimuksetkin vahvistavat sen. Nyt on siis aika ryhtyä välittämään ihmisistä ja ryhtyä uudistamaan perusturvaa.

Ed. Perho-Santala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on hyvin monessa puheenvuorossa lähdetty siitä, että säästölakien ensisijainen tarkoitus olisi käydä hyvinvointipalveluiden kimppuun tai ajaa alas hyvinvointiyhteiskuntaa. Minusta tällainen väite on loukkaus kansanedustuslaitosta ja kansanedustajia kohtaan.

Ei kai lain tarkoitus ole tämä, vaan nimenomaan se, että silloin, kun valtiontalous ja talouden tervehdyttäminen maassa edellyttää, voidaan tiettyjä valtion menoja lykätä. Mutta totta kai tämän punninnan ja harkinnan perusteena ovat varmasti eettiset arvot, joita ed. Astala peräänkuulutti. Ei kai mikään hallitus anna — oli se minkä värisen kukertava hyvänsä — lakiesitystä edellä mainituista syistä, jotka mm. ed. Stenius-Kaukonen puheenvuorossaan toi esille. Tarkoitus on se, että me pääsemme lamasta eteenpäin ja sitä kautta me turvaamme pitkäjänteisesti peruspalvelut ja perusturvan.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Perho-Santalalla oli hyvin tervehdenkin näkemys. On hauskaa kuulla, että kokoomuslaisella kansanedustajallakin on tällainen näkemys. Minun täytyy valitettavasti heittää hieman kylmää vettä niskaan sen tähden, että minä olen ollut täällä aika monia vuosia ja olen saanut todella osakseni erittäin monia loukkauksia nimenomaan juuri siinä muodossa, että pienituloisten, vähävaraisten ja vaikeuksissa olevien ihmisten elämänolosuhteita on heikennetty.

Nyt käsittelyssä oleva lakiesitys on nimenomaan tehty juuri sitä varten, sillä muutenhan tätä ei tarvittaisi. Ed. Perho-Santala tulee näkemään, että tähän tarkoitukseen lakia tullaan käyttämään, vaikka hän ei ilmeisesti olisi lainkaan iloinen asiasta ja kokisi sen myös loukkaukseksi. Valitettavasti tämän talon todellisuus

on sellainen. Ja yleensä kokoomuslaisten arvo-perusta nimenomaan tässä asiassa on ollut juuri sellainen kuin puheenvuorossani kerroin. Tähän johtopäätökseen olen tullut vuosien kokemuksen tuloksena, joten en siis puhu tyhjästä.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Aikaisemmassa eräässä vastauspuheenvuorossani totesin, että perustuslain väliaikainen muuttaminen, josta nyt on kysymys, on huonoa lainsäädäntöä jo pelkästään muutoksen väliaikaisuudesta johtuen, mutta ennen kaikkea sen julkilausumattoman sisältönsä, varsinaisen perustarkoituksen johdosta. Jos lain väliaikaisuus olisi edistämässä perusoikeuksien kirjaamista perustuslakiin niin kuin tänään on kerrottu, se merkitsisi edes jonkinlaista sanoisinko lieventävää asianhaaraa.

Pelkään kuitenkin, että hallituksen perimmäisenä tarkoituksena on yhteiskunnallisen uudistuspolitiikan pysäyttäminen, ellei suorastaan alasajo, leikkaamalla sellaisia menoja, jotka kohdistuvat kansan syvien rivien yhteiskunnallisten tarpeiden tyydyttämiseen. Ettei näin tule tapahtumaan, ei siitä mitään takeita ole olemassa. Ed. Perho-Santalalle ed. Astalan tapaan sanoisin, että kyllä tässä talossa on niin paljon kokemuksia esimerkiksi 80-luvun alusta, jolloin juuri kuntien valtionapujen leikkaamisen kautta käytiin käsiksi kansalaisten peruspalveluihin. On säästetty eläkkeistä, palkoista, eräistä muista kohteista, joihin en tässä yhteydessä palaa.

Hallitus on tekemässä paljon mainostetusta hyvinvointivaltioista pahoinvointivaltiota tänä aikana, jolloin maamme kerrotaan olevan neljänneksi rikkain maailmassa. Juuri tällaisena aikana hallitus haluaa saada valtuuksia leikata kansalaisten kannalta tärkeitä hyvinvointipalveluja niin kuin hallituksen esityksen perusteluista on luettavissa. Hallitus perustelee esitystään sanomalla, että ”kansantaloudellisista syistä julkisten menojen kasvun tulisi olla hallittua”. Tämä on kauniisti ja oikein sanottu.

Mutta jos hallitus on todella tätä mieltä, miksi hallitus on päästänyt ohjaket käsiään? Miksi hallitus on hyväksynyt Suomen Pankin toimenpiteet rahapolitiikan sääntelyn lopettamisesta? Miksi hallitus on sallinut asuntopolitiikan pääosan siirtymisen pankkien määräysvaltaan pankkien ja markkinoiden armoille? Miksi hallitus on luopunut hintasäännöstelystä? Miksi vuokrasääntelystä? Miksi hallitus ylipäättään on antanut pois kaikki sellaiset välineet, jotka sen käytettävissä on ollut kansantalouden ohjaukseen valtion menoihin vaikuttaen? Minä palaan jul-

kisten menojen problematiikkaan hetken kuluttua.

Hallitus kertoo esityksensä perusteluissa, että "uusien menojen kattamiseksi on voitava vähentää lakisääteisiä menoja nykyistä joustavammin". Niin: nykyistä joustavammin. Vielä helpommin pitäisi leikata sellaisia menoja, joihin edellä viittasin.

Se, että tätä joustavuuden tarvetta perustellaan hallituksen esityksessä integraation vaatimuksilla, kilpailukyyn vaatimuksilla, selvästi viittaa siihen, ettei tässä kyseessä ole säästäminen esimerkiksi teollisuudelta ja yritystoiminnalta, vaan jostain muualta. Mistä? Sitä ei toistaiseksi ole sanottu.

Palaan julkisten menojen leikkaamisasiaan. Minusta tämä perustelu on haettu. Katsokaamme Oecd:n tilastoa, mitä se sanoo julkisten menojen tasosta Suomessa ja muissa Euroopan maissa.

Suomen bruttokansantuotteesta julkisten menojen osuus oli vuonna 1988, josta viimeinen tilasto on valmiina, 40,2 prosenttia, siis 40,2 prosenttia. Samana vuonna se oli Saksan liittotasavallassa 46,6 prosenttia; Ranskassa 50,3 prosenttia; Italiassa 50,8 prosenttia; Itävallassa 50,6 prosenttia; Belgiassa 50,7 prosenttia; Tanskassa 60,2 prosenttia; jopa Kreikassa 45,7 prosenttia. Irlannissa, josta ei ole vuoden 1988 lukuja, vuoden 1987 luku oli 53,4 prosenttia. Luxemburgista viimeinen luku on vuodelta 1986: 52,3. Hollannissa vuonna 1988 57,9; Norjassa 52,5. Portugalista viimeinen luku on vuodelta 1986 ja se oli 43,9. Siis sekin oli huomattavasti suurempi kuin Suomen. Espanjassa samana vuonna 41,7; Ruotsissa vuonna 1988 59,6. (Ed. Paloheimo: Sveitsissä?) — Minä tulen Sveitsiin.

Jos otetaan Oecd:n eurooppalaiset maat, julkisten menojen keskiarvo, ed. Paloheimo, on 47,9 prosenttia bruttokansantuotteesta, Eec-maissa 48,1 prosenttia. Ne maat, jotka ovat todella Suomea heikommassa asemassa, siis julkisten menojen osuus bruttokansantuotteesta oli Suomea pienempi, ovat USA: 36,3 prosenttia; Japani 32,9 prosenttia; Islanti 37,1; ja Sveitsi 30,4. Siis Sveitsi on selvästi jäljessä. Mutta ne maat, joihin Suomea yleensä verrataan, ovat huomattavasti korkeammalla, 10 tai 20 prosenttiyksikköä korkeammalla, siis julkisten menojen osuus. Tämä kansainvälinen tarkastelu ei siis puolustaisi sitä, minkä vuoksi hallitus sanoo pitävänsä välttämättömänä esillä olevaa lakia.

Onko tilanne muuttunut huonommaksi Suomessa vuoden 1988 jälkeen? Kun luin hallituksen

kertomuksen valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1989, siinä sanotaan näin: "Julkisten menojen reaalisuus jäi vuosina 1988—89 vain puoleen bkt:n reaalisuudesta." Siis ei ole voinut nousta julkisten menojen osuus bkt:hen verrattuna.

Tässä välillä voi huomauttaa siitä, että kun ed. Alho täällä puolusteli tätä hallituksen esitystä sillä, että voidaan hävittääjähankinnoista säästää rahoja, kannatan hänen ehdotustaan, mutta se ei tarvitse perustuslain muuttamista. Se voidaan toteuttaa ilman sitä.

Tämän asian aikaisemmissa keskusteluvaiheissa helmikuussa eduskunnassa erityisesti kokoomuspuolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Viinanen ja perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Zyskiewicz sanoivat, että tätä hallituksen esitystä tarvitaan kuntien menojen kuriinsaamiseksi. Kuitenkin on olemassa muunlaisiakin kokoomuslaisia puheenvuoroja — palaan niihin hetken kuluttua — mutta viittaen siihen, että vuonna 1983 tässä eduskunnassa tehtiin juuri sellaisia säästöpäätöksiä, joilla leikattiin kuntien valtionapuja. Sen johdosta, kun hallitus ja eduskunta yksipuolisesti rikkoivat järjestelyasiakirjaa, esimerkiksi Suomen Kaupunkiliitto irtisanoi järjestelyasiakirjan.

Samalla Suomen Kaupunkiliitto — minä en muista nyt Kunnallisliiton kantaa — vaati kuntien aseman turvaamista perustuslain säätämisjärjestyksessä säädettävien laein, jottei niiden talouden pohjaa voitaisi hetkellisin perustein järkyttää. "Kaupunkiliiton hallituksen puheenjohtaja" — tämä on lainaus Turun Sanomista — "Ilaskivi hahmotteli sopimusjärjestelmää, joka antaisi kunnille turvaa valtiovallan yksipuolista päätöksentekoa vastaan ja varmuuden siitä, miten valtion kunnille antamat tehtävät voidaan lähivuosina suunnitelmallisesti rahoittaa. Kaupunkiliiton vaatimus kuntien taloutta koskevien lakien perustuslain säätämisyjärjestyksestä tähtää Ilaskiven mukaan juuri näihin päämääriin. Mikäli kuntien asemaa koskevat lait hyväksytään perustuslakien tapaan, vaatii niiden muuttaminen, toisin sanoen tässä tapauksessa kuntien asemaan puuttuminen, viiden kuudesosan eduskuntaenemmistön. Tämä vastaa samalla kuntien vaatimusta siitä, että kuntien ja valtion taloudellisia suhteita koskevien lakien muuttamiseen on saatava molempien osapuolen suostumus." Tämä oli siis kokoomuslainen Suomen Kaupunkiliiton puheenjohtaja, joka tälläkin hetkellä vielä hoitaa tuota tehtävää.

Mutta on myös nykyisen eduskunnan kokoomuslaisen jäsenen mielipide, jota haluan tässä lopuksi lainata, ja tämä edustaja on Jouni Särkijärvi, joka Taloustaito-nimisessä lehdessä n:o 3 tänä vuonna, ilmeisesti maaliskuun numero, tämä on veronmaksajain lehti, opastaa lukijoita seuraavasti:

”Nimityksen ’säästölaki’ keksi edellinen hallitus.” Hän tarkoittaa Kalevi Sorsan hallitusta, ei siis Holkerin hallitusta. ”Sillä tarkoitettiin käytännössä aina sellaista lakia, jolla lykättiin tai leikattiin kunnille maksettavaa valtionosuutta. Tuolloinen johtava oppositiopuolue kokoomus kutsuikin niitä leikkauslaeiksi ja useimmiten niitä vastusti.” Näin siis ed. Särkijärvi.

Sitten ed. Särkijärvi sanoo, että ”säästölaki ei siis tarkoita, että jokin asia tehtäisiin halvemmalla tai jätettäisiin kokonaan tekemättä”. Minä kyllä pelkään, että ed. Särkijärvi saattaa olla tässä väärässä, mutta näin hän kuitenkin on sanonut ja jatkaa: ”Kyse on ainoastaan siitä, että valtionverotuksella rahoitettavaa osuutta kustannuksista pienennetään ja kunnallisverolla katettavaa suurennetaan saman verran. Valtio on yleensä käyttänyt näin säästämänsä varat jonnekin muualle ja verorasitus on siitä kasvanut.” Särkijärven tulkinnalla julkiset menot eivät suinkaan pienene, vaan edelleen kasvavat. Maksu tapahtuu vain kunnallisverolla tai kuntien maksujen kautta hankittavilla tuloilla. Valtio siirtää vastuutaan kunnille.

Ed. Särkijärvi päätyy kirjoituksessaan seuraavaan loppupäätelmään: ”Euroopassa on Suomen perustuslaki pisimpään kestänyt muuttumattomana ajan hammasta. Onnistuneet määränemistösäännökset on eräs syy tähän, eikä niitä kevin eväin tulisi lähteä muuttamaan.” Minä en tiedä, tuleeko ed. Särkijärvi jossain vaiheessa tämän täällä puhumaan, mutta olen kuitenkin tässä halunnut lainata hänen mielipidettään.

Lopuksi totean, että täällä muistaakseni ministeri Halonen valitti sitä, että ei haluta antaa enemmistölle oikeutta päättää. Nyt on kuitenkin niin, että jos tässä salissa jokin yhteiskunnallinen uudistus yritetään ajaa läpi, siihen ei riitä enemmistön päätös. Siinä täytyy olla kahden kolmasosan enemmistö, eli siis nyt saadaan lepäämään kyllä kaikki sellaiset lait, vaikka tämä hallituksen esitys hyväksyttäisiin, jotka tarkoittavat yhteiskunnallisia uudistustoimia, mutta silloin kun halutaan säästää, niitä ei saataisi lepäämään.

Ed. Nikula, minä en tiedä, mitä tarkoititte puhumalla Euroopan ihmisoikeusjärjestelmästä, että sitä osa eduskuntaa on vastustanut. Jos kysymys oli Euroopan neuvostoon liittymisestä, niin sitähan vastusti koko Suomen hallitseva johto presidenttiä myöten aina siihen saakka, kunnes hallitus vihdoinkin antoi eduskunnalle esityksen Euroopan neuvostoon liittymisestä, eikä täällä silloin enää ollut mainittavaa vastarintaa.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine kaiken muun ohella käsittelee edellisen hallituksen toimia asuntopoliittikan alalla ja kysyi mm., miksi hallitus on antanut asuntojen hinnat täysin pankkien valtaan ja vapauttanut vuokrat säännöstelystä. Nyt täytyy ed. Lainetta sen verran oikoa asiassa, että tämä hallitus, päinvastoin kuin ed. Laine esitti, on estänyt sen tilanteen, että asunnonhankintajoutuvat pelkästään pankkien armoille. Tämä tapahtuu asuntorahaston avulla. Tällä hetkellä koko valtion tuottama asuntolainoitus on irrotettu pankeista. Siihen kuuluvat niin vuokrasasunnot kuin omistusasunnot ja asumisoikeusasunnot.

Toisaalta mitä vuokrasäännöstelyn purkuun tulee, se on toteutettu Itä- ja Pohjois-Suomen niissä kunnissa, jotka eivät ole korkeakoulupaikkakuntia, tänä vuonna aloitetuissa kovan rahan vuokra-asunnoissa, joita todennäköisesti tulee olemaan 0—10 rakenteilla. Tästä jo kohta unhoon jäävästä tai ainakin historiaan siirtyvästä hallituksesta voi sanoa sen, että sosialidemokraatit eivät missään tapauksessa kannata vuokrasääntelyn purkua, ja toivottavasti tuleva hallitus ei tämän suuntaisia esityksiä tule antamaan. Tällainen lievä myönnitys johtui siitä, että sillä onnistuimme saamaan läpi lunastuslain muutoksen, ja toivottavasti tämä asia nyt menee eteenpäin tässä eduskunnassa.

Oikeusministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Minä olisin vastannut myös ed. Laineelle siltä osin kuin hän ihmetteli, olenko huomannut sen, että vain säästäminen onnistuisi helpommin ja sen sijaan uudistusten osalta vaaditaan edelleen määränemistö. Toki tämän olen huomannut, ja se on myös hallituksen esityksen perusteluissa tuotu esille, mutta mielestäni taas säästölakiesityksen oikeutti tuomaan muita edelle se, että taloudellinen tilanne on tällä hetkellä heikko ja toisaalta ei ole järkevää säästää pelkästään siten, että budjetissa olevia harkinnanvaraisia määrärahoja pienennetään. Saattaa eräissä

tapauksissa olla mielekkäämpää, että voidaan puuttua myös lakisääteille puolelle, kun otetaan huomioon sosiaalinen varaus, mikä nyt säästölakeissa on tehty. Mutta kokonaisuuden kannalta on päivän selvä asia, että nimenomaan pitää lähteä kokonaan määrävähemmistösäännösten poistamisesta lepäämään jättämissäännösten osalta, ja toivoisin, että ed. Laine olisi tässä suhteessa myös samaa mieltä.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Myller äsken vastauspuheenvuorossaan itse asiassa todisti sen, minkä sanoin, että hallitus on lähtenyt vuokrasääntelyn purkamisen tielle. Se on lähtenyt sille tielle rajoitettusti, kuten hän äsken puheenvuorossaan todisti, mutta on kuitenkin aloittanut tuon purkamisen. Minäkin toivon, ettei sitä jatketa, mutta purku on aloitettu.

Kun puhuin siitä, että hallitus on antanut asuntopolitiikan ohjaket pankeille ja markkinoille, tämä ei suinkaan toteutunut Holkerin hallituksen aikana, vaan jo aikaisemmin, ja sitä toimenpidettä nimenomaan arvostelin. Holkerin hallituksen aikana otettiin eräitä myönteisiä askeleita, joita oli juuri asuntorahaston perustaminen.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan oikein, näihin vuosiin saakka suomalainen asuntopolitiikka on ollut täysin markkinavoimien armoilla, ja toivon todella, että nyt kehitys, joka on lähtenyt liikkeelle asuntorahaston kautta, voi jatkua sillä tavalla, että työ, mitä viimeisten vuosien aikana on tehty, ei valuisi hukkaan.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Lakiesitystä on markkinoitu paljolti sillä, että se on määräaikainen, vuoden kerrallaan voimassa ja sillä tavalla, mutta keskustelussa myös ministeri Halosen kertomana ja tietysti tiedämme tämän muutenkin, tilanne on täysin selvä. Tämä olotila pyritään suomalaisessa lainsäädännössä vakinaistamaan myöhemmässä vaiheessa sillä tavalla, että se, mikä on aluksi tilapäistä, tulee olemaan myöhemmässä vaiheessa pysyvä olotila.

Täällä on puhuttu hyvin paljon siitä, mikä lain vaikutus saattaa olla muuhun kuin lakisääteeseen sosiaaliturvaan, jota tietysti sitäkin on olemassa, yleensä köyhän ja puutteessa olevan ihmisen, köyhien kuntien jne. asioihin. Toki on katseltu periaatteellistakin puolta, mutta se on jäänyt aika tavalla taustalle asiassa.

Minun ja edustamani eduskuntaryhmän mielestä kysymys on siitä, että tässä parlamentarismin sääntöjä merkittävällä tavalla murretaan, parlamentarismien sääntöjä, johon parlamentarismin kuuluu tietty enemmistö, joka yleensä nojaa hallituspohjan rajoihin, ja oppositio, joka on vähemmistönä. Jos lähdetään tälle linjalle, mitä säästölakiesitys tuo mukanaan tulevaisuudessa pysyvässä muodossa, parlamentarismien pohja murtuu merkittävällä tavalla. Jos tätä linjausta vielä jatketaan, oppositio on tässä talossa ja tässä suuressa salissa täysin merkityksentön. Sille on turha maksaa palkkaa. Täällä istuvat palkalla vain ne, jotka ovat enemmistön jäseniä, koska kaikki valta siirtyy heille.

Olen joskus sanonut sillä tavalla, että turhaan me täällä istumme yleensäkin. Vaalien yhteydessä jaettaisiin jokaiselle puoluejohtajalle pelimerkkejä sen mukaisesti, kuinka paljon puolue on saanut kansanedustajia. Puhemies Aholla olisi 55 pelimerkkiä, puheenjohtaja Paasiolla 48 pelimerkkiä ja sillä tavalla. Niitä sitten ladeltaisiin pöytään siinä järjestyksessä, kenen kantti kestää, ja siinä olisi sitten parlamentaarinen päätös, kun lasketaan itse kunkin pelimerkit. Siinä voisi jakaa pelimerkkien ryhmiä ja puhua poliittisesta taktiikasta ja sillä tavalla.

Mutta palatakseni alkuperäiseen tarkoitukseen, ei pidä missään tapauksessa lähteä murtaamaan parlamentarismien pysyvää pohjaa, toisin sanoen luomaan parlamentaarista diktatuuria, koska silloin parlamentarismi on menettänyt merkityksensä.

Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista, miten Suomen keskusta tulee tässä tapauksessa suhtautumaan ratkaisevassa äänestyksessä. Tilanne on toki tämän hetken isäntäpuolueen kohdalta outo. Kun se vastusti säästölakeja, se oli oppositiossa. Kun katsotaan tämän hetken tilannetta, se on ehkä päähallituspuolue taloudellisessa tilanteessa, jossa säästölait hyväksyttyinä tietysti tekisivät hallituksen mahdollisuudet huomattavasti paremmiksi hoitaa Suomen taloudellista tilaa.

Sikäli kuin olen kuullut täällä eräiden keskustan edustajien puheenvuoroja, minulle on syntynyt sellainen tunne, että keskusta ei ehkä asettuisi hyväksymään näitä lakeja, vaan antaisi parlamentarismille mahdollisuuden, toisin sanoen lähtisi liikkeelle siitä linjasta, että hallituspuolueet tärkeissä talouden kysymyksissä neuvottelisivat opposition suuntaan, mitä ei tähän mennessä ole kyllä tapahtunut. Joskus on neuvoteltu, ja pohjana on ollut se, että oppositiopuolueet ovat

saaneet tiettyjä etuja, kristilliset rahaa Konna-kuorolle Kotkaan, jotkin muut puolueet jotakin muuta. Siis toisin sanoen on ostettu palveluksia opposition taholta.

Mutta tämä on väärä järjestelmä. Parlamentarisessa järjestelmässä kaikilla on vastuu maan asioista. Esimerkiksi tänä päivänä, jolloin taloudellinen tilanne on heikko, oppositiolla pitää olla valmiuksia yhtyä hallituksen näkemyksiin tärkeissä asioissa, jotka ovat välttämättömiä maan talouden hoitamiseksi.

Onko keskustalla on selkärankaa mennä tähän, toisin sanoen asettua vastustamaan edelleenkin näitä lakeja ja sen jälkeen pyrkiä rakentamaan keskusteluun opposition kanssa, mikä ei ole maailmassa vierasta? Tanskassa joudutaan tekemään päätökset jatkuvasti tältä pohjalta vähemmistöhallitusten pitäessä siellä valtaa. Silloinhan nähdään, mitkä opposition ryhmät ovat valmiita yhteistyöhön hallituksen kanssa tärkeissä kysymyksissä.

Oman ryhmäni taholta, niin känkkäränkkäryhmäksi kuin sitä voidaan ehkä ajatellakin, voin todeta sen, että me olemme kyllä valmiit silloin, kun tuota vähäistä poliittista voimaa tarvitaan, keskustelemaan hallituksen kanssa, jos se on välttämätöntä kansantalouden ylläpitämiseksi. Silloin ollaan myös siinä suunnassa, että parlamentarismi voimistuu ja suomalainen parlamentarismi saa sitä uutta poliittista kulttuuria, jota nämä 72 uutta kansanedustajaa, vai paljonko heitä lienee, tulivat taloon rakentamaan. He voisivat sanoa, että heidän täälläoloaikanaan suomalainen parlamentarismi sai vakaan pohjan.

Rouva puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä tulee äänestämään ratkaisevassa äänestyksessä näiden lakien hylkäämisen puolesta.

Ed. Kalliomäki: Rouva puhemies! Ed. Aittoniemen tulkinta tämän lakiesityksen ja parlamentarismien suhteesta oli vähintäänkin mielenkiintoinen, kun hän totesi, että näin parlamentarismi murretaan. Eikö missään muualla Euroopassa tai maailmassa vallitse parlamentarismi? Se kysymys on looginen sen tähden, että missään muualla ei vallitse sitä lepäämäänjättämissäännöstöä, joka meillä vallitsee. Minun mielestäni kysymys on pikemminkin siitä, että lepäämäänjättämissäännöstö ei ole parlamentarismien perisääntöjen mukainen siihen mittaan kuin pitäisi.

Tämä lepäämäänjättämissäännöstö meillä perustuslakiin on tullut 1906, jolloin se tehtiin

itse asiassa myönnytyksenä konservatiiveille, ed. Aittoniemi varmasti heitä hyvällä muistaa, konservatiiveille, jotka pelkäsivät yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta ja yksikamarisen eduskunnan muodostumista. Siis tällainen kompromissi tässä on takana. Olemme kovasti eri linjoilla ed. Aittoniemen kanssa parlamentarismien näkökulmalta katsoen.

Mutta, arvoisa puhemies, kuten lepäämässä olevien lakien tiistaisessa käsittelyssä jo totesin, on sosialidemokraattien perusasenne niihin se, että mitä olemme aiemmin olleet rakentamassa ja päättämässä, on oleva arviointimme pohja myös tämän eduskunnan käsittelyssä.

Kun nyt käsittelyssä on säästölakeihin valtuutuksen antava lakiesitys, haluan kuitenkin suorasanaisesti kertoa eduskunnan porvarienemistölle, mikäli se hallituksen väsämiseltään ehtii kuunnella, että sosialidemokraateille ei tällä valtakunnanpolitiikan päänäyttämöllä, tässä salissa, kannata yrittää suunnitella mitään hyväätahtoisen myötäilijän roolia. Ymmärrämme kyllä, että siirryttyämme vapaaehtoiseen oppositioon jaetaan politiikan sankarien roolit joissain muissa kammareissa kuin omissamme. Sitä suuremmalla syyllä ja mitä ilmeisimmin suunnitteilla oleviin talouden säästöleikkauksiin viitaten on muistutettava, että menetyksellinen näytelmä tarvitsee kunnan käsikirjoituksen.

Kun Smolnan kammioista tihkuneita tietoja analysoi, ei voi välttyä pelolta, että hallitusohjelman käsikirjoitus ja sitä toteuttavat säästöpäätökset voivat pahimmassa tapauksessa aiheuttaa kansallisen tragedian kahdessa näytöksessä. Ensimmäinen näytös sisältää talouspolitiikan kriisiohjelman, jolla leikataan surutta kansalaisten taloudellista hyvinvointia, ja mitä puolustuskyvyttömämmästä kansalaisesta on kysymys, sitä ronskimmin leikataan. Tragedian toinen näytös taas sisältää suomalaisen perusturvallisuuden uusjaon, jonka linjana on hyvinvointipalvelujen karsiminen. Tätä pelkäämme, ja tämän vuoksi, arvoisa puhemies, eduskunnan hyväksyntä säästövaltuuksille voi tapahtua vain selkeillä reunaehdoilla.

Edellisessä eduskuntakäsittelyssä täsmennettiin käsitettä yksilön toimeentulon lakisääteisestä perusturvasta. Lain perusteluissa laajennettiin sosiaali- ja perustuslakivaliokuntien esityksen mukaisesti edellä mainittuun käsitteeseen liittyvää rajausluetteloa. Sosialidemokraatit pitävät välttämättömänä, että edellä mainittua esimerkkiluetteloa tulevaisuudessa täydenneen, ja erityisesti, että uudistus sidotaan laajem-

paan lakien lepäämäänjättämisinstituution uudistamiseen sekä kansalaisten perusoikeuksien perustuslailliseen kirjaamiseen. Lisäksi jo aiemmin kuvaamani pelkojen edes jonkinasteiseksi lieventämiseksi edellyttämme, että hallitusohjelmaa sorvaavien työryhmien myllystä putkahtaisi ihan hallitusohjelmaan saakka selkeät kannanotot kansalaisten perusturvallisuuden takaamisesta ja mikseipä edelleenkehittämisestäkin.

Arvoisa puhemies! Jotta tulevan tragedian kuvailu ei jäisi kaikenkattavaksi viestiksi puheenvuorossani, on ehkä tarpeen painottaa myös säästölakivaltuuksien potentiaalisia etuja erityisesti valtiontalouden hoidon kannalta. Säästölait antavat, kuten täällä on mm. ministeri Halosen puheenvuorossa todettu, mahdollisuuden nykyistä joustavampaan taloudenpitoon budjetin muutostarpeita ajatellen. Tämä on tietenkin erityisen tärkeää tilanteessa, jolloin talouden tila lyhyellä aikavälillä heikkenee ennakoitua nopeammin. Ja näinhän on käynyt viimeisen puolen vuoden aikana mitä dramaattisimmalla tavalla.

Heti perään on korostettava, että vastaavasti budjetin muuttajien vastuu päätöstensä seurauksista kasvaa tuolloin arvoon arvaamattomaan. Kun lakisääteisiin menoihin ei ole nykyisessä käytännössä voitu juohevasti puuttua, on supistustoimet jouduttu kohdistamaan siihen noin 20 prosentin osuuteen budjetin menoista, joka ei ole lakeihin sidottu ja joihin mm. vihreitten parissa puheenvuorossa täällä viitattiin. Ne voivat kuitenkin olla sellaisia valtion menoja ja usein ovatkin, jotka eri syistä olisivat välttämättömiä juuri sillä hetkellä, kun supistustoimet niihin kohdistetaan, koska lakisääteisiin ei voida kohdistaa.

Viime tammi—helmikuussa käydyssä säästölakikeskustelussa erityisesti keskusta vastusti tämän tyyppisen lain säätämistä. Kun ed. S-L. Anttilaa on jo useammassa puheenvuorossa muistutettu menneistä, ei pieni lisä liene pahitteeksi. Ed. S-L. Anttila tuolloin varoitteli tunnettuun hiuksianostattavaan tapaansa, että tämä uudistus vahvistaa hallituksen asemaa suhteessa eduskuntaan ja vie eduskunnan oppositiolta hampaat. Sosialidemokraatit ovat nyt aloittamassa oppositiotaivalta pikkuhiljaa, ed. S-L. Anttila, kaikesta huolimatta, mutta kerrotuin reunaehdoin olemme silti valmiit riskeeraamaan purukalustomme.

Arvoisa puhemies! Kun Smolnan jumalainen näytelmä on näytelty ja keskusta palannut halli-

tusvastuuseen, on vähintäänkin mielenkiintoista todeta, miten se suhtautuu säästölakikysymykseen. Valtakunnan tärkein poliittinen foorumi, eduskunnan istuntosali, on esimerkiksi ed. S-L. Anttilan, ed. Pokan tai muutamien muittenkin käytettävissä. Jäämme odottamaan, millaiset syömähampaat Suomen keskusta on valmis talouspolitiikan käyttöön kasvattamaan. Ja siihen voi vain lisätä, että järki mukaan, arvoisat alkiolaiset, sekä hampaiden että syömisen suhteen.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedustelin ed. Kalliomäeltä: Mitä hän tarkoittaa sosialidemokraattien asettamilla reunaehdoilla? Kaikki hyvin tiedämme, että tämä lakiehdotus tulee tämän eduskunnan joko hyväksyä tai hylätä. Sitä lakiehdotusta ei ole tarkoitus lähteä muuttamaan. Mitä näillä reunaehdoilla tarkoitetaan? Ovatko ne saman tyyppisiä reunaehtoja, mitä eduskunta on myös asettanut Eta-neuvottelujen osalta, vai onko kenties niin, että sosialidemokraatit käyvät joitakin neuvotteluja omista ehdoistaan tämän lakiehdotuksen tukemiseksi?

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena todettakoon vain se, että voin kirjallisena lähettää tämän saman puheenvuoron, jonka äsken pidin, arvoisalle edustajalle. Siinä ne reunaehdot luettelin.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmeisesti SDP ei ole myötävaikuttamassa säästölakien hyväksymiseen, ennen kuin reunaehdot on täytetty. Merkitseekö ed. Kalliomäen ilmoittama kanta sitä, että toistaiseksi SDP ei ole valmis, kun reunaehtoja ei ole vielä hyväksytty, myötävaikuttamaan säästölakien hyväksymisen?

Ed. P a l o h e i m o : Arvoisa rouva puhemies! Ennen vaaleja tästä asiasta keskusteltaessa vihreät äänestivät esityksen puolesta. Perustelut olivat silloin suurin piirtein seuraavat: Kun Eurooppa yhdentyy, täytyy kansainvälinen kilpailukyky säilyttää. Kansainvälisen kilpailukyvyn säilyttämiseen kuuluu löysän julkisen byrokratian karsiminen. Toinen peruste tälle kannanotolle oli se, että katsoimme, että eduskunnan enemmistöllä tulee olla mahdollisuus muuttaa lakeja nykyistä helpommin, jotta päästäisiin kehityksessä rivakammin eteenpäin. Kolmantena on se todellisuus, että julkinen

sektori on paisunut kohtuuttomasti viimeisten parinkymmenen vuoden aikana.

Hallitusneuvotteluissa tiedusteltiin myös vihreiden kantaa. Vihreät esittivät silloin seuraavan kannanoton julkisten menojen karsinnasta: Valtion menojen reaaliakasvu pidetään 1 prosentin tasolla. Julkisia menoja karsitaan valikoiden. Me siis vastustimme ns. juustohöylämenettelyä. Säästökohteina mainitsimme mm. maatalouden vientituen, tieinvestoinnit, puolustusvoimien investoinnit, asevelvollisuusajan lyhentämisen, varauksellisen suhtautumisen kaikkiin suurinvestointeihin, sosiaali- ja terveyssektoreiden henkilöllisyyksen hillitsemisen sekä tulostavastuullisuuden lisäämisen koko julkisella sektorilla.

Hallitusneuvotteluissa, jotka meidän osaltamme päättyivät, kuten tiedetään, melko lyhyeen, meille vastattiin, että vihreiden esitykset ovat todennäköisesti aivan liian vähäisiä ja että niitä pitää lisätä ja laajentaa. Tämä on ymmärtääkseni keskustan kanta. Siitä syystä on todellakin erittäin mielenkiintoista nähdä, millä tavalla keskusta suhtautuu lakiin nyt vaalien jälkeen.

Vihreiden kanta ei yleisesti ottaen sanottavasti riipu siitä, ollaanko meitä pyytämässä hallitukseen vai olemmeko jäämässä oppositioon, vaan pyrimme säilyttämään kantamme riippumatta siitä, kummalla puolella rajaviivaa olemme. Näin ollen omalta osaltani, ja oletan, että tässä tapauksessa puhun ainakin ryhmän enemmistön puolesta, meillähän ei ole tiukkaa ryhmäkuria, oletan, että tulemme nytkin vaalien jälkeen kannattamaan näiden lakien säätämistä.

Kaikki luultavasti myöntävät täällä, että julkisen sektorin menot ovat paisuneet räjähdysmäisesti. Jos tarkastellaan esimerkiksi työntekijöiden määrää maassa viimeisen kymmenen vuoden aikana, niin työssäolevien määrä on kasvanut noin 10 prosentilla. Sen sijaan julkisen sektorin piirissä työskentelevien kansalaisten määrä on kasvanut 40 prosentilla. Me olemme ajautumassa yhä syvemmälle sellaiseen tilanteeseen, jossa varsinaisen tuottavan työn tekijöiden määrä on prosentuaalisesti yhä vähäisempi. Se loppuosa ei ole tietenkään pelkästään julkisen sektorin työskenteleviä ihmisiä, vaan myös yksityisen sektorin piirissä, palvelujen piirissä, työskenteleviä ihmisiä.

Kuitenkin tosiseikka on se, että yhä vähäisempi osa tekee varsinaista tuottavaa työtä, joka alun perin, marxilaisittain ymmärtääkseni, määriteltiin siksi varsinaiseksi työksi, ed. Laine. Yhä suurempi osa suunnittelee, tutkii, valvoo, tiedottaa, järjestee, neuvottelee, välittää ja kauppa-

varsinaisen tuottavan työn tekijän työn tulosta. (Ed. Laine: Se on tärkeää työtä sekin!) — Aikaisemmin, ed. Laine, marxilaiset määrittivät tuottavan työn muistaakseni siten, että se on materiaalin irrottamista luonnosta ja sen muuttamista joksikin ihmiselle hyödylliseksi esineeksi. Se oli työn määritelmä, mikään muu ei ollut työtä. Vanhan määritelmän mukaan työntekijöiden määrä siis vähenee jatkuvasti. (Ed. Laine: Saammeko kuulla lisäarvosta?) — Nyt se tulee.

Lisäarvo, joka aikaisemmin määriteltiin kapitalistin ottamaksi voitoksi, pitäisi oikeastaan nykyisin määritellä siten, että se on se arvo tuotteessa, joka ei kuulu tuottavaan työhön, vaan kuuluu yhä lisääntyvän julkisen sektorin palaseen. On luonnollista, että palvelujen ja julkisten menojen määrä sekä julkisen sektorin suuruus tietyssä vaiheessa yhteiskunnassa aina kasvaa. En minä siinä halua vastaan väittää. Totta kai näin tapahtuu, ilmeisesti teollistuneessa yhteiskunnassa. Mutta täytyy kuitenkin suhtautua tähän kriittisesti ja kysyä, missä vaiheessa se on kasvanut kohtuuttoman suureksi.

Ed. Laine luetteli useita Euroopan ja maailman maita ja vertasi Suomen julkisen sektorin suuruutta näihin maihin ja totesi, että Sveitsi, USA ja Japani ovat kaikki sellaisia, joissa julkisen sektori on pienempi. Kyllä nämä kuitenkin ovat maita, jotka ovat suhteellisen hyvin pystyneet taloutensa Suomen rinnalla hoitamaan.

Olisi kiinnostavaa myös kuulla, ed. Laine, kun näitä vertailuja tehdään, mikähän se mahtaisi olla Neuvostoliitossa. Emme me tietysti voi puhua Neuvostoliitossa samalla tavalla julkisesta sektorista kuin markkinatalousmaissa, mutta kuinka paljon ihmisiä vastaavalla sektorilla siellä työskentelee sen tyyppisissä tehtävissä kuin meillä julkisissa tehtävissä ja kuinka suuri osuus työskentelee tuottavassa työssä? Olisi mielenkiintoista tehdä vertailu sen ja meidän järjestelmämme välillä. (Ed. Laine: Kyllä tietopalvelu selvittää!)

Minä ihmettelen, ed. Laine, että teidän puheenvuorossanne ei lainkaan puututtu sen tyyppiseen asiaan, että byrokraatia on kasvanut kohtuuttomasti, saati arvosteltu tai asetettu kyseenalaiseksi sitä, voiko byrokraatia kasvaa liikaa ja jos se kasvaa liikaa, mitä sille pitäisi tehdä. Minusta tämä on se pohdiskelun muoto, joka olisi rakentava tässä yhteydessä, koska maan taloudellinen tilanne on kuitenkin sellainen, että ensimmäisenä kaikkien niiden korjauskohteiden kohdalla, mitä tulee mieleen, on juuri byrokratian karsiminen.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo taas kytki yksiselitteisesti yhteen julkisen sektorin henkilöstön kasvun ja byrokratian kasvun. Näin ainakin implisiittisesti. Nyt on kuitenkin todettava se, että valtaosa julkisella sektorilla lisääntyneestä henkilöstömäärästä toimii suoraan palvelutehtävissä joko sosiaalitoimessa tai terveystoimessa ja tuottaa siis palveluja, joita ed. Paloheimo ei katsonut tuottavaksi työksi.

On varmasti korkea aika arvioida uudelleen, mikä on tuottavaa työtä ja mikä ei. Kyllä myös yhä enenevässä määrin maamme tuotantoelämä, teollisuus ja elinkeinoelämä, todella tarvitsee niitä hyvinvointipalvelujen tuotteita tai sitä lisäarvoa, mitä esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimessa ja sivistystoimessa toimiva henkilöstö tuottaa tähän maahan. On aivan turha väittää, että byrokratiaa harrastavat kaikki julkisella sektorilla työskentelevät.

Se on toki totta, että turhan paljon sitä on niin kunnallishallinnossa kuin valtionhallinnossakin. Mutta korostaisin sitä, että valtaosa työntekijöistä voi kovin vähän itse vaikuttaa omaan työhönsä. Byrokratiatalkoisiin toki olen ed. Paloheimon kanssa valmis lähtemään.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Kiitos, ed. O. Ojala, tästä viimeisestä lauseesta. Sehän on juuri se, mistä minäkin haluaisin ensisijaisesti puhua. Minä kiinnitän huomiota vain kahteen seikkaan nimenomaan julkisella sektorilla: Kuinka paljon siellä pyörii turhaa paperia ja kuinka paljon siellä istutaan turhissa kokouksissa? Jos kiinnitettäisiin huomiota aluksi esimerkiksi näihin kahteen asiaan, niin paljon pystyttäisiin karsimaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta sekä sosiaali- ja terveystoimikunnalta.

2) Ed. Lahti-Nuuttilan ym. lakialoite n:o 5 laiksi lapsilisälain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystoimikuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Järkeviä säästökohteita on varmasti löydettävissä, mutta ei varmastikaan nyt käsittelemäni aiheen alueelta.

Arvoisa puhemies! Esittelyssä oleva lakialoite tähtää selvän epäkohdan poistamiseen lapsilisälaista. Tein samanlaisen aloitteen edellisessä eduskunnassa, mutta sille ei löytynyt riittävää kannatusta, kylläkin myötämieltä mm. sosiaalivaliokunnan hyväksytyssä mietinnössä.

Kaikki muistanemme epäkohdan syntyhistorian. Oikein ja hyvää tarkoittavasti 16-vuotiaat alkoivat saada lapsilisää vuonna 1986 Kalevi Sorsan johtaman hallituksen ansiosta, hallituksen, jossa valtiovarainministerinä ahkeroi Ahti Pekkala. Ilmeisesti juuri hänen tahtonsa oli, että 16-vuotiaiden lapsilisä piti säätää ilman sisarusvaikutuksia.

Epäkohtaa on pyritty korjaamaan monien toimesta sen jälkeisillä valtiopäivillä, mutta tähän mennessä remontti ei ole onnistunut. Kenties nyt valkenee se aika, kun keskustasta on tulossa hallituspuolue ja SDP:stä oppositiopuolue. Tästä ja edellisestä pesäerosta huolimatta toivon, että koko eduskunta yhdessä kykenee tarpeellisen korjauksen tekemään joko tämän lakialoitteen pohjalta tai uuden hallituksen esityksestä.

Lapsilisien suhteellisen merkityksen lisääntyessä erityisesti vielä hetken istuvan hallituksen ja sitä tukeneiden eduskuntaryhmien ansiosta on nyt kiinnitettävä huomiota järjestelmän sisäiseen oikeudenmukaisuuteen. Tällä linjallahan oli myös äskettäin ehdotuksensa jättänyt perheturvatyöryhmä.

Yhdestä oikeudenmukaisuusnäkökohdasta on kysymys lakialoitteessa. Vaikka lasten koulutusajat ja samalla riippuvuus vanhemmilta saatavasta taloudellisesta tuesta ovat pidentyneet, yleinen lapsilisäoikeus on rajoitettu edelleen 16:ta vuotta nuorempiin lapsiin. 17 ikävuoteen jatkettuna suoritettava lapsilisä on lapsilisän perusmäärän suuruinen eikä vaikuta perheen muiden lasten lapsilisien määrään korottavasti. Perheille 16—17-vuotiaasta lapsesta aiheutuvat kustannukset ovat kuitenkin vähintään yhtä suuria kuin nuoremmistakin.

Lapsilisä korottamalla on määrätietoisesti pyritty tasaamaan perhekustannuksia ja siten parantamaan lapsiperheiden asemaa. Edellisellä eduskuntakaudella tehdyillä päätöksillä oli rat-

kaiseva, jopa historiallinen merkitys lapsilisän kehittämisessä. Siitä on hyvä jatkaa.

Perheen lapsilisätason putoamista vanhimman lapsen täyttäessä 16 vuotta ei voida pitää lapsilisäjärjestelmän tavoitteiden mukaisena. Jatketun lapsilisän poikkeaville määräytymisperusteille ei ole perhepoliittisesti eikä koulutuspoliittisesti hyväksyttäviä syitä.

Lapsilisäjärjestelmää ehdotetaan lakialoitteessa yksinkertaistettavaksi siten, että yleinen lapsilisäoikeus ulotetaan 17 ikävuoteen saakka ja erilliset määräykset jatketusta lapsilisästä poistetaan laista. Kun 16—17-vuotiaille maksettaisiin lapsilisää samoin perustein kuin alle 16-vuotiaille, monilapsisissa perheissä lapsilisien markkamäärät nousevat aiempaan verrattuna silloin, kun joku lapsista on saanut jatkettua lapsilisää. Tämä uudistus, lapsilisäoikeuden yhtenäistäminen, lisäisi arvioiden mukaan lapsilisäkustannuksia vuositasolla noin 30 miljoonaa markkaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon

3) Talousvaliokunnan mietintö n:o 1 (A 1)

4) Talousvaliokunnan mietintö n:o 2 (A 2)

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 15.29.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

